

प्रवेश-परीक्षा-निर्देशिका
ENTRANCE TEST GUIDELINES-2021-22

शिक्षाशास्त्री(बी.एड.), शिक्षाचार्य:(एम.एड.) एवं विद्यावारिधि:(पीएच.डी.)
Shiksha Shastri (B.Ed.), Shiksha Acharya (M.Ed.)&Vidya-Varidhi (Ph.D.)
(SSET, SAET & VVET-2021-22)



श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

(केन्द्रीयविश्वविद्यालयः)

बी-4, कुतुबसांस्थानिकक्षेत्रम्, कटवारियासरायः, नवदेहली-110016

श्री लाल बहादुर शास्त्री राष्ट्रीय संस्कृत विश्वविद्यालय

(केन्द्रीय-विश्वविद्यालय)

बी-4, कुतुबसांस्थानिक क्षेत्र, कटवारिया सराय, नई दिल्ली-110016

SHRI LAL BAHADUR SHASTRI NATIONAL SANSKRIT UNIVERSITY
(CENTRAL UNIVERSITY)

B-4, Qutub Institutional Area, Katwaria Sarai, New Delhi-110016

Ph: 011-46060500/501/635/687, Tele Fax: 011-46060550

Website: www.slbsrsv.ac.in

e-mail: entrance@slbsrsv.ac.in

प्रवेश-परीक्षा 2021-22
(बी.एड.) शिक्षाशास्त्री-(एम.एड.) शिक्षाचार्य-(पीएच.डी.) विद्यावारिधि:

प्रमुखतिथयः

ऑनलाइन-आवेदनतिथिः	08.05.2021 तः 20.06.2021 पर्यन्तम्
ऑनलाइन-आवेदन-तिथिः (विलम्बशुल्कसहितम्)	21.06.2021 तः 30.06.2021 पर्यन्तम्
आवेदनपत्रे-संशोधन-तिथिः	01.07.2021 तः 08.07.2021 पर्यन्तम्
ऑनलाइन-प्रवेशपत्र डाउनलोड-तिथिः	09.07.2021
प्रवेशपरीक्षा-तिथिः (संगृहीततिथिः)	01.08.2021 (रविवासरः)
प्रवेशपरीक्षा-परिणाम-उद्घोषणातिथिः	09.08.2021
विस्तृतज्ञानार्थं जालपुटम् अवलोक्यताम् ।	http://www.slbsrsv.ac.in

ENTRANCE TEST-2021-22

Shiksha Shastri (B.Ed.), Shiksha Acharya (M.Ed.) Vidya-Varidhi (Ph.D.)
(SSET, SAET & VVET-2021-22)

IMPORTANT DATES

Online Application date	08.05.2021 to 20.06.2021
Online Application with late fee	21.06.2021 to 30.06.2021
Modification date	01.07.2021 to 08.07.2021
Online Admit Card Download	09.07.2021 onwards
Examination Date	01.08.2021 (Sunday)
Declaration of Result	09.08.2021
For more information kindly visit website	http://www.slbsrsv.ac.in

शिक्षाशास्त्रि/शिक्षाचार्य/विद्यावारिधि-प्रवेशपरीक्षाशुल्कः

- आवेदनं केवलम् ऑनलाइन माध्यमेन भविष्यति।
- शि.शा.प्र.प./शि.आ.प्र.प्र./वि.वा.प्र.प. आवेदनपत्रशुल्कः 1500/-देयशुल्कतिथेः पश्चात् आवेदनपत्रशुल्कः 2500/- भविष्यति।
(1000/-विलम्बशुल्कसहितम्)
- प्रवेशस्य समये त्रुटियुक्तावेदनपत्राणि नैव स्वीकरिष्यन्त।

EXAMINATION FEE
(SSET/SAET/VVET-2021-22)

- Application must be filled through **online only**. Filled Application form can be downloaded for own reference.
- Application fee for SSET/SAET/ VVET is Rs.1500/- (Rupees Fifteen Hundred only) and after due date the fee will be Rs. 2500/- only. (including late fee of Rs. 1000/-)
- Incorrect application forms will not be entertained for admission in any of the course.

(प्रदत्त-शुल्कः नैव प्रत्यर्प्यते। जमा की गई फीस लौटाई नहीं जाएगी।)

Fee once paid will not be refunded.

Note:- If there is any change in the date of Entrance exam, the same will be uploaded on the University website.
All rights reserved with SLBSNS University for cancelling/amending any of the rules/sub-rules contained in this document.

विषयानुक्रमिका

1. विश्वविद्यालयस्य संक्षिप्तः परिचयः.....	4
2. पाठ्यक्रमाः	4
3. योग्यता	5-6
4. चयनविधिः	7
5. उपलब्धस्थानानि	7
6. पाठ्यक्रम-शुल्कः.....	8
7. आरक्षितस्थानानि	8
8. विश्वविद्यालये अध्ययनधाराक्रमेण आरक्षणस्थानानि	9
9. प्रवेशपरीक्षा-2021 महत्त्वपूर्ण-तिथयः	9
10. परीक्षाकेन्द्रम्	9
11. अत्यावश्यकम्	10
12. ध्यातव्यबिन्दवः	10
13. प्रश्नपत्ररूपरेखा	10-12
14. परिशिष्टम्	
क (i) शिक्षाशास्त्रीप्रवेशपरीक्षापाठ्यक्रमः.....	35-36
क (ii) शिक्षाचार्यप्रवेशपरीक्षापाठ्यक्रमः.....	37-38
क (iii) विद्यावारिधिप्रवेशपरीक्षापाठ्यक्रमः.....	38-39
ख (i) शिक्षाशास्त्री-आदर्शप्रश्नपत्रम् उत्तरपत्रप्रारूपञ्च.....	40-45
ख (ii) शिक्षाचार्य-आदर्शप्रश्नपत्रम् उत्तरपत्रप्रारूपञ्च.....	46-50
ख (iii) विद्यावारिधि-आदर्शप्रश्नपत्रम् उत्तरपत्रप्रारूपञ्च.....	51-58

1. विश्वविद्यालयस्य संक्षिप्तः परिचयः

भारतराजधान्याम् अन्ताराष्ट्रियसंस्कृतविद्याकेन्द्रस्य आवश्यकतां पूर्यितुम् अक्टूबर 1962 तमे ख्रिष्टाब्दे अस्याः संस्थायाः स्थापना अभूत्। अस्याः संस्थायाः पञ्जीकरणं श्रीमतां लालबहादुरशास्त्रिवर्याणामाध्यक्ष्ये 28.10.1963 तमे ख्रिष्टाब्दे समभवत्। 1970 ख्रिष्टाब्दादारभ्य राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानस्याधीनं विद्यमानम् इदम् 01.11.1991 तमे ख्रिष्टाब्दे भारतशासनस्य अधिसूचनानुसारं मानितविश्वविद्यालयरूपेण अभवत्। अप्रैल 2020 तमे वर्षे केन्द्रिय-विश्वविद्यालयरूपेण परिवर्तितः जातः। विश्वविद्यालयेऽस्मिन् विभिन्नशास्त्रीयेषु विषयेषु शास्त्री (बी.ए.)आचार्यः(एम.ए.)विद्यावारिधिः(पीएच.डी.) इत्यादिभिः पाठ्यक्रमैस्सह शिक्षाशास्त्री(बी.एड.) शिक्षाचार्यः(एम.एड.) विशिष्टाचार्यः(एम.फिल्.) इति पाठ्यक्रमाः प्रवर्तन्ते। एतेषां पाठ्यक्रमाणां कृते राष्ट्रिय-अध्यापकशिक्षापरिषदा, विश्वविद्यालयानुदानायोग, अखिलभारतीयविश्वविद्यालयसंघेन च स्वीकृतिःलब्धा वर्तते। विश्वविद्यालयोऽयं बेंगलूरस्थराष्ट्रीयप्रत्यायनमूल्याङ्कनपरिषदा NAAC इत्याख्याप्रथमश्रेण्या ए इति ग्रेड् द्वारा प्रत्यायितः मूल्याङ्कितः च वर्तते।

2. पाठ्यक्रमाः

अ. शिक्षाशास्त्री (बी.एड्.) (द्विवर्षीयपाठ्यक्रमः)

अयं पाठ्यक्रमः त्रिषु भागेषु विभक्तः अस्ति -

- सैद्धान्तिकम्
- प्रायोगिकप्रशिक्षणम्
- सत्रीयकार्यम्

ब. शिक्षाचार्यः (एम.एड्.) (द्विवर्षीयपाठ्यक्रमः)

अयं पाठ्यक्रमःचतुर्धा विभक्तोऽस्ति

यथा- (1) सैद्धान्तिकम् (2) प्रायोगिकम् (3) सत्रीयकार्यम् (4) लघुशोधप्रबन्धः मौखिकपरीक्षा च।

स. विद्यावारिधिः (पीएच.डी.) (वर्षत्रयात्मकशोधकार्यक्रमः)

संस्कृतवाङ्मयेन शिक्षया च सम्बद्धविभिन्नविषयेषु शोधकार्यस्य प्रोत्साहनाय 'विद्यावारिधिः' इति शोधोपाधये विश्वविद्यालये छात्राणां पञ्जीकरणं प्रवेशपरीक्षामाध्यमेन क्रियते। शोधकार्यं परिसमाप्य छात्राः स्वीयं शोधप्रबन्धं विश्वविद्यालये प्रस्तुवन्ति। परीक्षणानन्तरम् इमे छात्राः शोधोपाधिना विभूष्यन्ते।

योग्यताधारकाः विद्यार्थिनः विद्यावारिधिपाठ्यक्रमान्तर्गतत्वेन निम्नविषयेषु प्रतिभागं कर्तुम् अर्हन्ति।

- | | | |
|--------------------|----------------------|-------------------------|
| ❖ शुक्लयजुर्वेदः | ❖ सिद्धान्तज्योतिषम् | ❖ सांख्ययोगः |
| ❖ धर्मशास्त्रम् | ❖ पौरोहित्यम् | ❖ अद्वैतवेदान्तः |
| ❖ प्राचीनव्याकरणम् | ❖ साहित्यम् | ❖ विशिष्टाद्वैतवेदान्तः |
| ❖ नव्यव्याकरणम् | ❖ पुराणेतिहासः | ❖ प्राचीनन्यायवैशेषिकम् |
| ❖ फलितज्योतिषम् | ❖ प्राकृतभाषा | ❖ नव्यन्यायः |
| ❖ जैनदर्शनम् | ❖ सर्वदर्शनम् | ❖ मीमांसा |
| ❖ वास्तुशास्त्रम् | ❖ शिक्षाशास्त्रम् | |

सूचना- विद्यावारिधिपाठ्यक्रमे विश्वविद्यालयस्य नियमानुसारम् अर्हशोधार्थिभ्यः छात्रवृत्तिः अपि प्रदीयते।

3. योग्यता

अ. शिक्षाशास्त्रप्रवेशपरीक्षायै शैक्षिकयोग्यताः

अनुच्छेदः (1)

- (i) शिक्षाशास्त्रप्रवेशपरीक्षायां प्रवेशार्थम् अभ्यर्थी 10+2+3 शिक्षाप्रणालीमनुसृत्य शास्त्रपरीक्षायाम् अथवा (वर्षत्रयेऽपि संस्कृतमुख्यविषयकम्) बी.ए. परीक्षायाम्/आचार्यः एम.ए. (संस्कृते) इति परीक्षायां तत्समकक्षपरीक्षायां वा न्यूनातिन्यूनैः पञ्चाशता (50) प्रतिशताङ्कैः उत्तीर्णः स्यात्।

अथवा

अनुच्छेदः (2)

- कस्माच्चित् विश्वविद्यालयात् अथवा मान्यताप्राप्तपरीक्षासंस्थायाः न्यूनातिन्यूनान् (50) पञ्चाशत्प्रतिशताङ्कान् लब्ध्वा त्रिवर्षीयशास्त्रपरीक्षायाम्/बी.ए. परीक्षायाम् (संस्कृतसहितायाम्)/ उत्तीर्णतया सह सेतुपरीक्षायाम्/ विद्वन्मध्यमा/ आचार्यप्रथमवर्षपरीक्षायाम्/ एम.ए. (संस्कृते) इति प्रथमवर्षपरीक्षायां वा उत्तीर्णता अपेक्षिता। अपेक्षितपञ्चाशत् प्रतिशतगणनार्थं शास्त्री/बी.ए. (संस्कृतेन) इत्याख्य-त्रिवर्षीयपाठ्यक्रमे लब्धाङ्का एव गणनीयाः।
- (ii) अनुसूचितजाति-जनजातीयानाम्/ ओ. बी. सी./अन्यअक्षमाणां च कृते शास्त्री/बी.ए. (संस्कृतेन)/आचार्यः/ एम.ए. (संस्कृतेन) इति परीक्षायाम् अङ्कानां पञ्चचत्वारिंशत्प्रतिशतम् (45%) अर्हताऽस्ति। अन्याः व्यवस्थाः सामान्याः तिष्ठन्ति।
- (iii) योग्यतापरीक्षायाः परिणामः प्रवेशकाले एव समर्पणीयः । यदि केषाञ्चन परीक्षापरिणामः प्रतीक्षितः ते अस्थायीति रूपेण दत्तप्रवेशाः भवन्ति किन्तु प्रथमसत्रार्थपरीक्षायाः आवेदनपत्रपूरणात्पूर्वं ते अपेक्षितसंपूर्णपरीक्षापरिणामं समर्पयेयुः नो चेत् तेषां प्रवेशो निरस्त इति गण्यते।
- (iv) शिक्षाशास्त्रपाठ्यक्रमप्रवेशार्थं 01.10.2021 दिनाङ्कं यावत् अभ्यर्थी न्यूनातिन्यूनः विंशतिवर्षीयः (20) स्यात्। अस्मिन् विषये न किमपि शैथिल्यम् अनुमन्यते।

ब. शिक्षाचार्यप्रवेशपरीक्षायै शैक्षिकयोग्यताः

- (i) अयं पाठ्यक्रमः द्विवर्षीयः यत्र कस्मादपि मान्यताप्राप्तविश्वविद्यालयात् शिक्षाशास्त्र/बी.एड्. (संस्कृतशिक्षणसहितम्)/आचार्यः/एम.ए. (संस्कृतम्)/समकक्षपरीक्षोत्तीर्णाः छात्राः प्रवेशार्हाः भविष्यन्ति।
- (ii) शिक्षाशास्त्रपरीक्षायाम् अथवा बी.एड्. (संस्कृतशिक्षणसहितायाम्) परीक्षायां सैद्धान्तिके प्रायोगिके च पत्रयोः पृथक् पृथक् न्यूनतमः 50% योगः, पूर्णयोगे च 50% अङ्काः अपेक्षिताः।
- (iii) अनुसूचितजाति/अनुसूचितजनजाति/ ओ. बी. सी./अन्यअक्षमवर्गीयाभ्यर्थिनां कृते पृथक् पृथक् सैद्धान्तिके प्रायोगिके च 45% पूर्णयोगे च 45% अङ्काः अपेक्षिताः।
- (iv) शिक्षाचार्यपाठ्यक्रमे शिक्षाचार्यप्रवेशपरीक्षा (2021) इत्याख्यप्रवेशपरीक्षायां योग्यतासूच्यनुसारं वरीयस्त्वक्रमेण अपि च भारतसर्वकारस्य नियमानुसारमेव आरक्षणानुसारं प्रवेशः प्रदास्यते।
- (v) योग्यतापरीक्षायाः परिणामः प्रवेशकाले एव समर्पणीयः । यदि केषाञ्चन परीक्षापरिणामः प्रतीक्षितः ते अस्थायीति रूपेण दत्तप्रवेशाः भवन्ति किन्तु प्रथमसत्रार्थपरीक्षायाः आवेदनपत्रपूरणात्पूर्वं ते अपेक्षितसंपूर्णपरीक्षापरिणामं समर्पयेयुः । नो चेत्तेषां प्रवेशो निरस्त इति गण्यते।
- (i) शिक्षाचार्यप्रवेशपरीक्षायां 01.10.2021 दिनाङ्कं यावत् अभ्यर्थी अनिवार्यतः त्रयोविंशतिवर्षीयः (23) स्यात्। अस्मिन् विषये न किमपि शैथिल्यम् अनुमन्यते।

स. विद्यावारिधिप्रवेशपरीक्षायै शैक्षिकयोग्यता:

- i. ते सर्वे अभ्यर्थिनः ये संस्कृते/संस्कृत-परम्परागते कस्मिंश्चिद् विषये स्नातकोत्तरपरीक्षां विश्वविद्यालयानुदानायोगस्य मान्यताप्राप्तविश्वविद्यालयात् न्यूनतमान् पञ्चपञ्चाशत् (55%) प्रतिशतम् अङ्कान् प्राप्य उत्तीर्णाः स्युः, विद्यावारिधिप्रवेशपरीक्षायै अर्हाः भविष्यन्ति। ये शिक्षाशास्त्रविषये आवेदनं कर्तुमभिलषन्ति तेषां संस्कृतस्नातकोत्तर (एम.ए. संस्कृतम्/आचार्य) परीक्षायां (55%) अङ्कैः सह शिक्षाचार्य अथवा तत्समानोपाधौ (55%) अङ्काः अपेक्षिताः सन्ति।
- ii. अनुसूचितजातीनाम्/अनुसूचितजनजातीनाम्/ओ.बी.सी./अन्यसक्षमवर्गाणां अभ्यर्थिनां कृते संस्कृतविषयसम्बद्धानाम् आचार्यपरीक्षायां न्यूनतमानां (50%) अङ्कानाम् उपलब्धिः अपि मान्या भविष्यति।
- iii. विदेशीयाभ्यर्थिनः ये कस्मादपि यू.जी.सी. द्वारा मान्यताप्राप्तविदेशीयविश्वविद्यालयात् संस्कृते/संस्कृतपरम्परागतविषये न्यूनतमपञ्चपञ्चाशत् प्रतिशतम् अङ्कान् प्राप्तवन्तः तेऽपि भारतसर्वकारस्य विदेशविभागस्य मानवसंसाधन विकासमन्त्रालयमाध्यमेन संयुक्तविद्यावारिधिप्रवेशपरीक्षायै आवेदनार्हाः भविष्यन्ति।
- iv. विद्यावारिधिप्रवेशपरीक्षायां तेऽपि अभ्यर्थिनः अर्हाः भविष्यन्ति, ये: लिखितार्हतायोग्यपरीक्षा: किन्तु अनुद्घुषतपरिणामाः तेभ्योऽपि प्रवेशः दीयते। किन्तु विद्यावारिधिपाठ्यक्रमस्य षण्मासिकपाठ्यक्रमचर्या (कोर्स वर्क) परीक्षायाः आवेदनपत्रप्रपूर्णात् पूर्वम् सम्पूर्णपरीक्षापरिणामः तैः प्रस्तुतीकरणीयः। एवं यदि नास्ति तर्हि तेषां प्रवेशः निरस्त इति स्वीक्रियते।
- v. विश्वविद्यालयानुदानायोगद्वारा संचालितासु शिक्षा/संस्कृतम्/संस्कृतपरम्परागतविषयक- नेट/स्लेट् परीक्षासु उत्तीर्णाः तथा एम्.फिल्/विशिष्टाचार्यपरीक्षासु (शिक्षा/संस्कृतम्) च उत्तीर्णा अपि विद्यावारिधिप्रवेशपरीक्षायाम् उत्तीर्णाः भवेयुः। केवलं जे.आर.एफ्. (कनिष्ठशोधवृत्तिः) प्राप्तवतामेव प्रवेशपरीक्षातः मुक्तिरस्ति। ते छात्रा अपि अनिवार्यरूपेण आवेदनपत्रं सशुल्कं प्रपूरयेयुः।
- vi. भारतशासनस्य नियमानुसारम् आरक्षणनीतेः पालनं करिष्यते (अनुसूचितजातिः 15%, अनुसूचितजनजातिः 7.5%, अविकसितवर्गः 27%) कश्मीरी प्रवासी एवम् अन्यारक्षणं सर्वं भारतसर्वकारस्य नियमानुसारं भविष्यति।

शि.शा. (बी.एड.) प्रवेश-परीक्षा-अर्हता	शि.आ. (एम.एड.) प्रवेश-परीक्षा-अर्हता	वि.वा. (पीएच.डी.) प्रवेश-परीक्षा-अर्हता
1. शास्त्री/बी.ए. (संस्कृतसहितम्)/आचार्य/ एम.ए. (संस्कृतसहितम्) न्यूनतमं 50% अंकाः अथवा समकक्षग्रेड। 2. अर्हतापरीक्षायां प्रविष्टच्छात्राः अपि आवेदनं कर्तुं शक्नुवन्ति। 3. आयुसीमा 1.10.21 यावत् न्यूनतमं 20 वर्षम्।	शास्त्री/बी.ए. (संस्कृतसहितम्) एवं शिक्षाशास्त्री/बी.एड. (संस्कृत-शिक्षणविषयसहितम्) न्यूनतमं 50% अंकाः अथवा समकक्षग्रेड। 2. अर्हतापरीक्षायां प्रविष्टच्छात्राः अपि आवेदनं कर्तुं शक्नुवन्ति। 3. आयुसीमा 1.10.21 यावत् न्यूनतमं 22 वर्षम्।	1. (क) आचार्य/एम.ए. (संस्कृतम्) न्यूनतमं 55% अंकाः अथवा समकक्षग्रेड। (ख) आचार्य/एम.ए. (संस्कृतम्) न्यूनतमं 55% अंकाः अथवा समकक्षग्रेड एवं शिक्षाचार्य/एम.एड. न्यूनतमं 55% अंकाः अथवा समकक्षग्रेड। (शिक्षाशास्त्रे विद्यावारिधिकृते) 2. अर्हतापरीक्षायां प्रविष्टच्छात्राः अपि आवेदनं कर्तुं शक्नुवन्ति। 3. विश्वविद्यालयानुदानायोगद्वारा संचालितासु शिक्षा/संस्कृतम्/संस्कृतपरम्परागतविषयक- नेट/स्लेट् परीक्षासु उत्तीर्णाः तथा एम्.फिल्/विशिष्टाचार्यपरीक्षासु (शिक्षा/संस्कृतम्) च उत्तीर्णा अपि विद्यावारिधिप्रवेशपरीक्षायाम् उत्तीर्णाः भवेयुः। केवलं जे.आर.एफ्. (कनिष्ठ-शोधवृत्तिः) प्राप्तवतामेव प्रवेशपरीक्षातः मुक्तिरस्ति। ते छात्रा अपि अनिवार्यरूपेण आवेदनपत्रं सशुल्कं प्रपूरयेयुः।

सूचना:- अनुसूचितजातीनां/जनजातीनां/ओ.बी.सी./अन्यसक्षमवर्गाणां छात्रेभ्यः उपरि निर्दिष्ट-अर्हतायां 5% अंकानां स्वातन्त्र्यं देयम्। भारतसर्वकारस्य आरक्षणनीतेः पालनं भविष्यति।

4. चयनविधि:

शिक्षाशास्त्र/शिक्षाचार्य/विद्यावारिधिकक्षायां प्रवेशः लिखितप्रतियोगितापरीक्षया शि.शा.प्र.प./शि.आ.प्र.प./वि.वा.प्र.प. माध्यमेन भविष्यति। सर्वे प्रवेशार्थिनः प्रवेशार्थं सम्बद्धपाठ्यक्रमे विश्वविद्यालयस्य वेबसाइटमाध्यमेन आवेदनं कुर्युः।सर्वैरर्हच्छात्रैः लिखितपरीक्षायां सम्मिलितैर्भाव्यम्। शि.शा.प्र.प./शि.आ.प्र.प./वि.वा.प्र.प. प्रवेशार्थं प्रवेशपत्रं विश्वविद्यालयस्य वेबसाइटमाध्यमेन www.slbsrsv.ac.in प्राप्तव्यम्। यदि प्रवेशपत्रस्य प्राप्तौ किञ्चिदपि काठिन्यं भवेत्, तदानवदेहलीस्थश्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयेन सह सम्पर्कः करणीयः।

5. उपलब्धस्थानानि

सम्बद्धपाठ्यक्रमे प्रवेशः वरीयस्त्वक्रमाधारेण उपलब्धस्थानस्य आधारेण च एव भविष्यति।

क्र.सं.	पाठ्यक्रमस्य नाम	उपलब्ध-स्थान-संख्या
1.	शिक्षाशास्त्री	200
2.	शिक्षाचार्यः	50
3.	विद्यावारिधिः	171

विषयानुसारं विद्यावारिधिः उपलब्ध-स्थान-संख्या सूची

क्रम संख्या	विषय	उपलब्ध-स्थान-संख्या
1	शिक्षाशास्त्रम्	97
2	साहित्यम्	8
3	पुराणेतिहासः	0
4	प्राकृतभाषा	19
5	न्यायः	2
6	सांख्ययोगम्	0
7	जैनदर्शनम्	12
8	सर्वदर्शनम्	7
9	मीमांसा	0
10	वेदान्तः/द्वैतद्वैतः	0
11	विशिष्टाद्वैतम्	5
12	वेदः/कर्मकाण्डः	2
13	पौरौहित्यम्	9
14	व्याकरणम्	2
15	धर्मशास्त्रम्	0
16	ज्योतिषम्	8
17	वास्तुशास्त्रम्	0
	कुल	171

सूचना :-यू.जी.सी. विनियम-2016 आधारे उपलब्धाचार्यसंख्यानुरूपं शोधार्थिनां कृते अधोलिखितानि स्थानानि उपलब्धानि सन्ति-

क्र.सं.	पदनाम	अधिकतम-संख्या
(1)	आचार्यकृते	08
(2)	सहाचार्यकृते	06
(3)	सहायकाचार्यकृते	04

विभागीय/स्थानीयशोधसमितेः नियमानुसारम् अथवा अन्यापरिहार्यकारणैः विश्वविद्यालयस्य कुलपतिः अस्यां संख्यायां परिवर्तनमपि कर्तुं शक्नोति।

6. पाठ्यक्रमशुल्कः

क्र.सं.	पाठ्यक्रमस्य नाम	शुल्कः
1.	शिक्षाशास्त्री (B.Ed.) प्रतिवर्षम्	5500 रु.
2.	शिक्षाचार्यः (M.Ed.) प्रतिवर्षम्	6500 रु.
3.	विद्यावारिधिः (Ph.D.)	5350 रु.

अध्ययनशुल्कः-यद्यपि अध्ययनशुल्कः न वर्तते तथापि प्रवेशसमये अभ्यर्थिभिः विश्वविद्यालयीयनियमानुसारं शुल्कः देयः।

विविधव्ययः-विश्वविद्यालये शिक्षणप्रशिक्षणविषयकसामान्यविविधव्ययः अभ्यर्थिना प्रदेयः। एषः व्ययः छात्रेभ्यः अथवा छात्रसम्बद्धकार्येभ्यः अपेक्षितः व्ययः भविष्यति।

7. आरक्षितस्थानानि

(अ.) शिक्षाशास्त्र-शिक्षाचार्य-विद्यावारिधिपाठ्यक्रमेषु भारतसर्वकारस्य नियमानुसृत्य आरक्षणव्यवस्था वर्तते। यथा-

- अनुसूचितजातीयानां कृते 15% प्रतिशतम्
- अनुसूचितजनजातीयानां कृते 7.5% प्रतिशतम्
- अन्यअक्षमाणां/प्रज्ञाचक्षुषां कृते 5% प्रतिशतम्
- अन्य-अप्रजातीयानां कृते 27% प्रतिशतम्
- आर्थिकस्तरे वंचितानां कृते 10% प्रतिशतम्
- कश्मीरी प्रवासिनाम्/अप्रवासिनां कृते 5% प्रतिशतम्
- युद्धे/सैनिकसङ्घर्षे सशस्त्रसेनागतहताहतानां विधवानाम्/ अपत्यानां कृते 3% प्रतिशतम्
(प्रमाणपत्रे हताहतावस्थाविषये स्पष्टम्-उल्लेखः अपेक्षितः।)
- क्रीडालूनां कृते
(राष्ट्रीय-अन्ताराष्ट्रीयप्रतियोगितासु प्रतिभागित्वकृते) 2% प्रतिशतम्
- विश्वविद्यालये कार्यरताधिकारिणां/कर्मचारिणां 2% प्रतिशतम्
- बालकेभ्यः/पत्ये/पत्न्यै
- विद्यापीठात् उत्तीर्णानां: शास्त्री/आचार्यकक्षायाः 20% प्रतिशतम्
- छात्राणां कृते

सूचना:- उपर्युक्तकोटिषु यदि कश्चिदावेदकः स्यात्तर्हि तेन अर्हतायाः प्रमाणपत्रं राजपत्रिताधिकारिभिः प्रमाणीकृत्य आवेदनपत्रेण साद्वं प्रेषणीयम्। अन्यथा प्रवेशार्हता निरस्ता भविष्यति। एतादृशानां छात्राणामभावे रिक्तस्थानानि सामान्यैः प्रार्थिभिः वरीयस्त्वक्रमेण पूरयिष्यन्ते। आरक्षणनिर्धारणं विश्वविद्यालयस्य नियमानुसारमेव भविष्यति।

(ब.) आरक्षितश्रेणीनां प्रमाणपत्रदातारः

- (i) अनुसूचितजाति/जनजातीयानां कृते-जिलाधीशः/एस.डी.एम./तहसीलदारः/एम.आर.ओ.।
- (ii) अन्य-अक्षमाणां/प्रज्ञाचक्षुषां कृते राजकीयचिकित्सालयस्य प्रधानचिकित्साधिकारी।
(40 प्रतिशतविकलाङ्गता ततोऽधिका वा अर्हताऽधिकृता)
- (iii) सशस्त्रसेनानां कृते सचिवः-सैनिक/नाविक/वायुसेनासङ्घटनम्।
- (iv) कश्मीरप्रवासिनां कृते-उपायुक्त/सक्षमाधिकारिहस्ताक्षरम् (मुद्रासहितम्)

8. विश्वविद्यालये अध्ययनधाराक्रमेण आरक्षणस्थानानि

1. शिक्षाशास्त्रिकक्षायाः निर्धारितस्थानानां षष्टिप्रतिशतं 60% परम्परागतधारायाः शास्त्रि/ आचार्यपरीक्षायाः अथवा तत्समकक्षपरम्परागतपरीक्षायाः छात्राणां कृते, चत्वारिंशत्प्रतिशतम् 40% आधुनिकधारायाः बी.ए. (संस्कृतसहितम्) एम.ए. (संस्कृत) अथवा समकक्षपरीक्षोत्तीर्णच्छात्राणां कृते आरक्षिताः सन्ति।
2. बी.ए. (वर्षत्रयेऽपि मुख्यविषयत्वेन संस्कृतसहितम्) परीक्षामुत्तीर्य आचार्यद्वितीयवर्षम् अथवा समकक्षपारम्परिकपरीक्षायामुत्तीर्णः प्रत्याशी परम्परागतधारायामेव गणयिष्यते।
3. उपलब्धस्थानेषु विंशतिप्रतिशतम् (20%) आरक्षणं श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयपरिसरात् शास्त्रि/आचार्यपरीक्षोत्तीर्णानां प्रत्याशानां कृते अस्ति।

9. प्रवेशपरीक्षा-2021-22 (महत्त्वपूर्णतिथयः)

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयद्वारा शि.शा.प्र.प./शि.आ.प्र.प./वि.वा.प्र.प. इत्येषां परीक्षणामायोजनं देशस्य विभिन्नक्षेत्राणां निर्धारितकेन्द्रेषु आयोजिताः। अर्हप्रार्थिनः ऑनलाइन आवेदनं विश्वविद्यालयस्य अन्तर्जाल www.slbsrsv.ac.in माध्यमेन निर्धारितसमये कर्तुं शक्नुवन्ति।

प्रमुखतिथयः -

- | | |
|--|------------------------------------|
| ➤ ऑनलाइन-आवेदनपत्र-तिथिः | 08.05.2021 तः 20.06.2021 पर्यन्तम् |
| ➤ ऑनलाइन-आवेदनपत्र-तिथिः (विलम्बशुल्कसहितम्) | 21.06.2021 तः 30.06.2021 पर्यन्तम् |
| ➤ संशोधनस्य तिथिः | 01.07.2021 तः 08.07.2021 पर्यन्तम् |
| ➤ ऑनलाइन-प्रवेशपत्र डाउनलोड | 09.07.2021 तः |
| ➤ प्रवेशपरीक्षा-तिथिः | 01.08.2021 (रविवासरः) |
| ➤ प्रवेशपरीक्षा-परिणाम-उद्घोषणा तिथिः | 09.08.2021 |

आवेदनशुल्कम्

- आवेदनपत्रं केवलं आनलाइनमाध्यमेन भविष्यति।
- शि.शा.प्र.प./शि.आ.प्र.प./वि.वा.प्र.प.आवेदनपत्रशुल्कः 1500/- पश्चात् आवेदनपत्रशुल्कः 2500/ भविष्यति। (रू 1000/-विलम्बशुल्कसहितम्)।
- आवेदनपत्रस्य पूर्तिः यदि ऑनलाइन द्वारा (पूरणे) न भवति तदा दत्त मातृका आवेदनपत्रं प्रपूर्य, आवश्यकप्रतिलिपीनां संयोजनेन सह शुल्कस्यडिमेन्ड ड्राफ्ट “कुलसचिव श्री.ला.ब.शा.रा.सं. विश्वविद्यालयःनई दिल्ली” नाम्न राष्ट्रियकृतबैंकद्वारा रजिस्टर्ड/स्पीड पोस्ट द्वारा प्रेषणीयम्।

10. परीक्षाकेन्द्रम्

परीक्षाकेन्द्राणां निर्धारणं छात्रैः प्रदत्तसूचनायाः आधारे भविष्यति। एकवारं परीक्षाकेन्द्रस्य निर्धारणानन्तरं तस्मिन् परिवर्तनं न भविष्यति अभ्यर्थिनः निर्धारितकेन्द्रे एव परीक्षां लिखिष्यन्ति।

क्र.सं.	परीक्षाकेन्द्राणां नामानि	कोड सं.
1.	नई दिल्ली	0101
2.	वाराणसी	0201
3.	पुरी	0301
4.	तिरुपतिः	0401

11. अत्यावश्यकम्

1. अर्ह-अभ्यर्थिनः शि.शा.प्र.प./शि.आ.प्र.प्र./वि.वा.प्र.प.-2021-22 एतदर्थम् आवेदनं विश्वविद्यालयस्य अन्तर्जालेन www.slbsrsv.ac.in आनलॉइनमाध्यमेन कर्तुं शक्नुवन्ति।
2. आनलॉइन-आवेदनपत्रं ध्यानेन पूरणीयम्।
3. अभ्यर्थिना याः सूचनाः आनलॉइन-आवेदनपत्रे पूरणीयाः, तासां सूचनानां निरीक्षणं प्रवेशपरीक्षासमये एवं प्रवेशसमये भविष्यति।
4. कस्यचित् तथ्यस्य असत्यत्वे प्रमाणिते सति, यथानियमं नैयायिकदण्डः, परीक्षायाः निष्कासनम्/ प्रवेशनिरस्तीकरणम् इत्यादिकं विधास्यते।
5. आनलॉइन-आवेदनपत्रे स्वच्छं नवीनतमं छायाचित्रं स्थापयेत्। मासत्रयात् पूर्वकालिकं छायाचित्रं न स्वीकरिष्यते। परीक्षासमये प्रवेशसमये वा यदि छायाचित्रस्य मेलनं न भविष्यति तर्हि परीक्षायाः निष्कासनं/ प्रवेशनिरस्तीकरणं यथानियमं न्यायिकदण्डव्यवस्था अपि करिष्यते।
6. अन्तिमतिथेः अनन्तरं आनलॉइन-आवेदनपत्रं न स्वीकरिष्यते।
7. केवलमर्ह-प्रार्थिभिः लिखितपरीक्षायां सम्मिलितैर्भाव्यम्। यदि कश्चिद् अर्हः नास्ति, परन्तु शि.शा.प्र.प./ शि.आ.प्र.प./वि.वा.प्र.प.-2021 सम्मिलितः भवति, तर्हि परिणामार्थं सः व्यक्तिगतरूपेण स्वयम् उत्तरदायी भविष्यति।

12. ध्यातव्यबिन्दवः

1. केवलम् अर्ह-अभ्यर्थिनः शि.शा.प्र.प./शि.आ.प्र.प्र./वि.वा.प्र.प.-2021-22 प्रवेशः योग्यताक्रमानुसारं भविष्यति।
2. शिक्षाशास्त्र/शिक्षाचार्यपाठ्यक्रमः एन.सी.टी.ई.-द्वारा मान्यताप्राप्तः अस्ति। विद्यावारिधिपाठ्यक्रमः यू.जी.सी. द्वारा मान्यताप्राप्तः अस्ति। विश्वविद्यालयनिर्धारितसङ्ख्यानुसारं योग्यताक्रमानुसारम् एव प्रवेशः प्रदास्यते।
3. प्रवेशार्हतानिरीक्षणम्, आरक्षणादीनां निश्चयश्च, एतत्सर्वं विश्वविद्यालये गठितसमित्या भारतसरकारस्य नियमानुसारेण विधास्यते।
4. उत्तरपुस्तिकायाः पुनः मूल्याङ्कनं नैव भविष्यति।
5. प्रवेशपत्रम् अन्तर्जालमाध्यमेन 09.07.2021 पर्यन्तंप्राप्तुं शक्यते।
6. प्रवेशपत्रं विना परीक्षाकेन्द्रे प्रवेशः न भविष्यति।
7. विश्वविद्यालये शिक्षाशास्त्र/शिक्षाचार्य/विद्यावारिधिपाठ्यक्रमे प्रवेशसमयेऽपि शि.शा.प्र.प./शि.आ.प्र.प./वि.वा.प्र.प. प्रवेशपत्रम् अनिवार्यरूपेण समर्पणीयम्।
8. अयं योग्यताक्रमसूची केवलं 2021-22 वर्षे वैधा अस्ति।
9. प्रवेशविषये विश्वविद्यालयस्य कूलपतेः निर्णय एव अन्तिमः।
10. न्यायिकविषयेषु देहली/नवदेहली विधिविवादेषु उच्चन्यायालयस्य एव क्षेत्राधिकारः भविष्यति।
11. प्रवेशपरीक्षायां प्रवेशसमये परीक्षाप्रकोष्ठे प्रवेशपत्रं विना प्रवेशः न प्रदास्यते।
12. प्रवेशपरीक्षायां प्रवेशार्थिनः परीक्षासमये बॉलपैन नीलवर्णीयं स्वयम् आनयेयुः। पेन्सिलप्रयोगः वर्जितः।
13. प्रवेशपरीक्षायाम् अवैधसाधनानि अवलम्बमानः, उत्तराणि लेखितुम् अन्यतः साहाय्यं प्राप्नुवन् अनुशासनहीनतां वा प्रदर्शयन् परीक्षार्थी केन्द्राध्यक्षेण सद्यः परीक्षायाः बहिष्करिष्यते यथाविधिदण्डः वा प्रदास्यते।
14. छायाचित्रेण सह वैषम्ये सति, सन्देहे जाते परीक्षातः निलम्बनम्/ प्रवेशात् निलम्बनम्/ विधिवत् दण्डनं वा करिष्यते। तदर्थं छात्रः स्वयम् उत्तरदायी भविष्यति।
15. परीक्षाभवने कैलकुलेटर, मोबाइलफोन, अन्यानि इलैक्ट्रॉनिक-उपकरणानि च सर्वथा वर्जितानि।

13.(अ.) प्रश्नपत्ररूपरेखा

अ. प्रश्नपत्ररूपरेखा (शिक्षाशास्त्री)

शि.शा. प्रवेशपरीक्षाप्रश्नपत्रे एक भागः एव भविष्यति।

समयः-10:00 वादनतः 12:00 वादनपर्यन्तम्। पूर्णाङ्काः 200

पूर्वशिक्षाशास्त्रप्रवेशपरीक्षा बहुविकल्पोत्तरप्रश्नपत्रद्वारा सम्पत्स्यते। एतस्मिन् प्रश्नपत्रे निम्नलिखिताः चत्वारः खण्डाः भविष्यन्ति-

- | | |
|------------------------------------|-----------------------|
| (i) संस्कृतभाषादक्षता | प्रश्नाः 25/50 अङ्काः |
| (ii) सामान्यज्ञानं मानसिकयोग्यता च | प्रश्नाः 25/50 अङ्काः |

(iii) शिक्षण-अभिरुचिः

प्रश्नाः 25/50 अङ्काः

(iv) संस्कृतवाङ्मयम्

प्रश्नाः 25/50 अङ्काः

सर्वे प्रश्नाः चतुर्वैकल्पिकोत्तराः एकमात्रशुद्धोत्तराश्च भविष्यन्ति। उत्तरपत्रप्रारूपे एकस्मिन् प्रश्ने एकमेव शुद्धोत्तरचिह्नम्(●)स्थापनीयम्। द्विधा चिह्नितं प्रश्नोत्तरम् एकाधिकम् उत्तरं वा विफलं भविष्यति। दृष्टान्ताः उत्तरपत्रप्रारूपे द्रष्टव्याः। सर्वे प्रश्नाः संस्कृतभाषायामेव भविष्यन्ति।

मूल्याङ्कनविधिः

शिक्षाशास्त्रीति-पाठ्यक्रमः संस्कृतशिक्षकाणां निर्माणाय उद्दिष्टः वर्तते अतएव दक्षतायै भाषिकतत्त्वज्ञान-परीक्षोत्तीर्णतायै निर्धारिताङ्केषु-

(i) संस्कृतभाषादक्षता तथा च संस्कृतवाङ्मयमिति प्रथमे, चतुर्थे च खण्डे, पृथक्-पृथक् न्यूनतमाः प्रतिपत्रम् 35% अङ्काः प्राप्तव्याः। अवशिष्टखण्डेषु द्वितीये तृतीये च अपि प्रतिखण्डं विंशतिप्रतिशतम् (20%) न्यूनतमा अङ्काः अनिवार्यतया उत्तीर्णतायै प्रापणीयाः।

(ii) सर्वेषु खण्डेषु निर्धारिताङ्कान् प्राप्य उत्तीर्णानां छात्राणामेव मूल्याङ्कनं भविष्यति।

ब. प्रश्नपत्ररूपरेखा (शिक्षाचार्यः)

शि.आ. प्रवेशपरीक्षाप्रश्नपत्रे एकः भागः एव भविष्यति ।

समयः-10:00 वादनतः 12:00 वादनपर्यन्तम्। पूर्णाङ्काः 200

अस्मिन् भागेचत्वारः खण्डाः भविष्यन्ति। प्रत्येकं खण्डे 25 प्रश्नाः भविष्यन्ति। सर्वे प्रश्नाः बहुविकल्पोत्तरप्रश्नाः एकमात्रशुद्धोत्तराश्च भविष्यन्ति। एकस्मिन् प्रश्ने एकमेव शुद्धोत्तरचिह्नम्(●) लेखनीयम्। द्विधा चिह्नितं प्रश्नोत्तरम् एकाधिकम् उत्तरं वा अशुद्धं भविष्यति। प्रश्नपत्रं संस्कृते एव भविष्यति।

(i) संस्कृतभाषादक्षता	प्रश्नाः 25/50 अङ्काः
(ii) शिक्षामनोविज्ञानम्	प्रश्नाः 25/50 अङ्काः
(iii) शिक्षा, शिक्षणविषयकं सामान्यज्ञानम् च।	प्रश्नाः 25/50 अङ्काः
(iv) संस्कृतशिक्षणम्	प्रश्नाः 25/50 अङ्काः

शिक्षाचार्यपाठ्यक्रमः संस्कृतमाध्यमेन वर्तते।

स. प्रश्नपत्ररूपरेखा (विद्यावारिधिः)

मध्याह्ने 2वादनतः 4वादनपर्यन्तम् - पूर्णाङ्काः-200

वि.वा. प्रवेशपरीक्षाप्रश्नपत्रे एकः भागः एव भविष्यति ।

सर्वेभ्यः विषयेभ्यः प्रश्नपत्रप्रारूपं पाठ्यक्रमश्च-

शोधकार्यच्छुकाः अपेक्ष्यन्ते यत् ते -

- स्वस्नातकोत्तरकक्षायां पठितविषयस्य सम्यक् ज्ञातारः स्युः।
- ग्रन्थसम्पादनं हस्तलेखविज्ञानशोधप्रविधिं च परिचयात्मकरूपेण जानीयुः।
- प्राचीनभारतीयेतिहासम्, संस्कृतम्, संस्कृतसाहित्यम् भाषाविकासस्य च विभिन्नसोपानानि अपि सामान्यरूपेण जानीयुः।
- समसामयिकविश्वस्य वर्तमानभारतस्य संवैधानिकस्वरूपस्य सामान्यज्ञानमपि वाञ्छितं वर्तते।
अस्यां प्रवेशपरीक्षायां प्रश्नपत्रे द्विशतम् अङ्काः, समयावधिश्च होराद्वयं भविष्यति।
प्रश्नपत्रप्रारूपम् अधः प्रदीयते-

विद्यावारिधि:- (शिक्षाशास्त्रतरविषयच्छात्राणां कृते)

खण्ड: क	संस्कृत-वाङ्मयस्य सामान्य-परिचयः	20 प्रश्नाः/ 40 अङ्काः
खण्ड: ख	शास्त्राणां ज्ञानम्	20 प्रश्नाः/ 40 अङ्काः
खण्ड: ग	प्रायोगिकव्याकरणम्	20 प्रश्नाः/ 40 अङ्काः
खण्ड: घ	सामान्यज्ञानम्	20 प्रश्नाः/ 40 अङ्काः
खण्ड: ङ.	शोध-प्रविधिः	20 प्रश्नाः/ 40 अङ्काः

विद्यावारिधि (शिक्षाशास्त्र)

खण्ड:क	संस्कृत-वाङ्मयस्य सामान्य-परिचयः	20 प्रश्नाः/ 40 अङ्काः
खण्ड:ख	शास्त्र-शिक्षणं (दर्शनम्, व्याकरणम् एवं साहित्यञ्च)	20 प्रश्नाः/ 40 अङ्काः
खण्ड:ग	प्रायोगिकव्याकरणम्	20 प्रश्नाः/ 40 अङ्काः
खण्ड:घ	शिक्षा दर्शनम्, शिक्षा-मनोविज्ञानं, भारतीयशिक्षेतिहासः एवं समस्याञ्च	20 प्रश्नाः/ 40 अङ्काः
खण्ड:ङ.	शैक्षिक शोध प्रविधिः	20 प्रश्नाः/ 40 अङ्काः

अन्तःशास्त्रीयविषयवर्गेषु विषयसूची:-

- वेदान्तः/द्वैताद्वैतः
/विशिष्टाद्वैतम्
 - सांख्ययोगः
 - न्याय-वैशेषिकम्
 - पुराणेतिहासः
 - व्याकरणम्
 - ज्योतिषम्
 - वास्तुशास्त्रम्
 - धर्मशास्त्रम्
 - मीमांसा
 - जैनदर्शनम्
 - सर्वदर्शनम्
 - साहित्यम्
 - वेदः/कर्मकाण्डः
 - प्राकृतभाषा
 - शिक्षाशास्त्रम्
- सांख्ययोगम्, न्यायः, वैशेषिकम्, पुराणेतिहासः, मीमांसा, आगमः, बौद्धदर्शनम्, जैनदर्शनम्, सर्वदर्शनम्, संस्कृतम् (दर्शनवर्गः), तन्त्रयोगः, रामानन्दवेदान्तः, विशिष्टाद्वैतवेदान्तः, द्वैताद्वैतः।
- वेदान्तः, न्यायवैशेषिकम्, पुराणेतिहासः, बौद्धदर्शनम्, जैनदर्शनम्, आगमः, आयुर्वेदः, संस्कृतम् (दर्शनवर्गः), तन्त्रयोगः, द्वैताद्वैतः।
- वेदान्तः, सांख्ययोगः, बौद्धदर्शनम्, जैनदर्शनम्, संस्कृतम् (दर्शनवर्गः), दर्शनशास्त्रे तन्त्रयोगः, सर्वदर्शनम्, द्वैताद्वैतः।
- वेदान्तः, सांख्ययोगः, वेदः, ज्योतिषम्, धर्मशास्त्रम्, आगमः, तन्त्रयोगः, सर्वदर्शनम्, साहित्यम्, संस्कृतम् (साहित्यवर्गः)।
- वेदः, साहित्यम्, सांख्ययोगः, पुराणेतिहासः, भाषाविज्ञानम्, संस्कृतम् (व्याकरणवर्गः), तुलनात्मकभाषाविज्ञानम्।
- वेदाङ्गानि, सिद्धान्तज्योतिषं, फलितज्योतिषं, वास्तुशास्त्रम्, पुराणेतिहासः, धर्मशास्त्रम्, कृषिविज्ञानम्, पर्यावरणविज्ञानं, खगोलशास्त्रं, कर्मकाण्डः, पौरोहित्यम्, धर्मागमः, सर्वदर्शनम्।
- वेदाङ्गानि, सिद्धान्तज्योतिषम्, फलितज्योतिषम्, पुराणेतिहासः, धर्मशास्त्रम्, कृषिविज्ञानम्, मौसमविज्ञानं, खगोलशास्त्रम्, कर्मकाण्डः, पौरोहित्यम्, धर्मागमः, सर्वदर्शनम्।
- मीमांसा, वेदः, ज्योतिषम्, कर्मकाण्डः, पौरोहित्यम्, पुराणेतिहासः, संस्कृतिः, तुलनात्मकं विधिशास्त्रम्, भारतीयविधिशास्त्रम्, आधुनिकभारतीयविधिशास्त्रं, धर्मागमः।
- धर्मशास्त्रम्, वेदः, वेदान्तः, आगमः, संस्कृतम् (दर्शनवर्गः), दर्शनम्, तन्त्रयोगः, सांख्ययोगः, धर्मागमः, सर्वदर्शनम्।
- प्राकृतभाषा, पालिः, संस्कृतम्, बौद्धदर्शनम्, सांख्ययोगः, स्थापत्यकलाविज्ञानम्, भारतीयप्राचीनेतिहासः संस्कृतिश्च, जैनतन्त्रम्, बौद्धतन्त्रम्, सर्वदर्शनम्।
- वेदान्तः/द्वैताद्वैतः, संस्कृतम्, (दर्शनवर्गः)/पाश्चात्यदर्शनम्।
- व्याकरणम्, पुराणेतिहासः, तन्त्रागमः, संस्कृतिः, दर्शनम्, पालिः, प्राकृतभाषा।
- व्याकरणम्, वेदान्तः, आगमः, तन्त्रागमः, योगतन्त्रम्, धर्मशास्त्रम्, मीमांसा, पौरोहित्यम्, पुराणेतिहासः, सांख्ययोगः, प्राचीनभारतीयेतिहासः संस्कृतिश्च, अभिलेखशास्त्रम्, आयुर्वेदः, ज्योतिषम्, सर्वदर्शनम्।
- संस्कृतरूपकवाङ्मयम्, जैनदर्शनम्, बौद्धदर्शनम्, भाषाशास्त्रम्, प्राचीनभारतीयेतिहासः, संस्कृतिः, वेदः, वेदान्तः, अभिलेखशास्त्रम्, आयुर्वेदः, ज्योतिषम्, मन्त्रशास्त्रम्, वास्तुशास्त्रम्।
- शिक्षादर्शनम्, शिक्षामनोविज्ञानम्, शैक्षिकशोधः, शैक्षिक-तकनीकी, अध्यापकशिक्षा-इत्यादयः।

विषयानुक्रमणिका

1. विश्वविद्यालय का संक्षिप्त परिचय	14
2. पाठ्यक्रम	14
3. पात्रता	15-16
4. चयन-विधि.....	17
5. उपलब्धस्थान	17-18
6. पाठ्यक्रम शुल्क.....	18
7. आरक्षित-स्थान	18-19
8. विश्वविद्यालय में अध्ययन-धारानुसार आरक्षित स्थान.....	19
9. महत्त्वपूर्ण तिथियाँ	19
10. परीक्षा केन्द्र.....	19
11. अत्यावश्यक	20
12. ध्यातव्य बिन्दु	20
13. प्रश्नपत्र की रूपरेखा	21-23
14. परिशिष्ट क (i) शिक्षाशास्त्री प्रवेशपरीक्षा पाठ्यक्रम.....	35-36
क (ii) शिक्षाचार्यप्रवेशपरीक्षा पाठ्यक्रम.....	37-38
क (iii) विद्यावारिधि प्रवेशपरीक्षा पाठ्यक्रम.....	38-39
ख (i) शिक्षाशास्त्री-आदर्श प्रश्न पत्र उत्तरपत्रप्रारूप.....	40-45
ख (ii) शिक्षाचार्य-आदर्शप्रश्न पत्र उत्तरपत्रप्रारूप.....	46-50
ख (iii) विद्यावारिधि-आदर्शप्रश्न पत्र उत्तरपत्रप्रारूप.....	51-58

1. विश्वविद्यालय का संक्षिप्त परिचय

भारत की राजधानी में एक अन्तर्राष्ट्रीय संस्कृत-शिक्षा-केन्द्र के अभाव की पूर्ति के उद्देश्य से अक्टूबर 1962 को 'संस्कृत विश्वविद्यालय' की स्थापना की गई। 28 अक्टूबर 1963 को श्री लाल बहादुर शास्त्री जी की अध्यक्षता में इसका पंजीयन किया गया। सन् 1970 से राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थान के तत्वावधान में प्रारम्भ होकर 01.11.1991 से यह संस्था 'मानित विश्वविद्यालय' के रूप में कार्यरत हुई। यह विश्वविद्यालय अप्रैल, 2020 में केन्द्रीय विश्वविद्यालय के रूप में परिवर्तित हो गया है। यह विश्वविद्यालय विभिन्नशास्त्रीय विषयों- शास्त्री (B.A.), आचार्य (M.A.), विद्यावारिधि (Ph.D.), शिक्षाशास्त्री (B.Ed.), शिक्षाचार्य (M.Ed.) एवं विशिष्टाचार्य (M.Phil.) पाठ्यक्रमों को भी सञ्चालित करता है। शिक्षाशास्त्री एवं शिक्षाचार्य पाठ्यक्रम 'राष्ट्रीय अध्यापक शिक्षा परिषद्' एवं विद्यावारिधि 'विश्वविद्यालय अनुदान आयोग', नई दिल्ली द्वारा मान्यता प्राप्त है। यह संस्था 'भारतीय विश्वविद्यालय संघ' की सूची में है। विश्वविद्यालय को NAAC द्वारा 'A' ग्रेड प्रदान किया गया है।

2. पाठ्यक्रम

अ. शिक्षाशास्त्री (बी.एड.) (द्विवर्षीय पाठ्यक्रम)

यह पाठ्यक्रम तीन भागों में विभक्त है-

- सैद्धान्तिक
- प्रायोगिक
- सत्रीय कार्य

ब. शिक्षाचार्य (एम.एड.) (द्विवर्षीय पाठ्यक्रम)

यह पाठ्यक्रम चार भागों में विभक्त है-

यथा-(1) सैद्धान्तिक (2) प्रायोगिक (3) सत्रीय कार्य (4) लघुशोधप्रबन्ध एवं मौखिक परीक्षा।

स. विद्यावारिधि (पीएच.डी.) (त्रिवर्षीय शोध कार्यक्रम)

संस्कृत वाङ्मय एवं शिक्षा से सम्बद्ध विभिन्न विषयों में शोधकार्य को प्रोत्साहित करने की दृष्टि से विद्यावारिधि शोधोपाधि के लिये विश्वविद्यालय में छात्रों का पंजीकरण प्रवेश-परीक्षा के माध्यम से किया जाता है। शोधकार्य पूर्ण होने पर छात्र अपना शोधप्रबन्ध विश्वविद्यालय में प्रस्तुत करते हैं। परीक्षणोपरान्त इन छात्रों को विद्यावारिधि की शोधोपाधि से विभूषित किया जाता है।

योग्यताधारक विद्यार्थी विद्यावारिधि-पाठ्यक्रम के अन्तर्गत निम्न-विषयों में शोधकार्य के लिए अर्ह होंगे।

- | | | |
|------------------|--------------------|------------------------|
| ❖ शुक्लयजुर्वेद | ❖ सिद्धान्तज्योतिष | ❖ सांख्ययोग |
| ❖ धर्मशास्त्र | ❖ पौरोहित्य | ❖ अद्वैतवेदान्त |
| ❖ प्राचीनव्याकरण | ❖ साहित्य | ❖ विशिष्टाद्वैतवेदान्त |
| ❖ नव्यव्याकरण | ❖ पुराणेतिहास | ❖ प्राचीनन्यायवैशेषिक |
| ❖ फलितज्योतिष | ❖ प्राकृतभाषा | ❖ नव्यन्याय |
| ❖ जैनदर्शन | ❖ सर्वदर्शन | ❖ मीमांसा |
| ❖ वास्तुशास्त्र | ❖ शिक्षाशास्त्र | |

सूचना:- विद्यावारिधि-पाठ्यक्रम में विश्वविद्यालय के नियमानुसार अर्ह-शोधार्थियों को छात्रवृत्ति भी दी जाती है।

3. पात्रता

अ. शिक्षाशास्त्री प्रवेश परीक्षा के लिए शैक्षिक योग्यता-

अनुच्छेद (1)

- I. शिक्षाशास्त्री प्रवेश परीक्षा में प्रवेश के लिए किसी मान्यता प्राप्त विश्वविद्यालय से 10+2+3 वर्षीय पाठ्यक्रम से शास्त्री या बी.ए. (संस्कृत) और आचार्य/एम.ए. (संस्कृत) या तत् समकक्ष-परीक्षा में न्यूनतम 50 प्रतिशत प्राप्तांक-सहित उत्तीर्णता या समकक्ष ग्रेड।

अथवा

अनुच्छेद (2)

- किसी भी विश्वविद्यालय अथवा मान्यता-प्राप्त परीक्षा संस्था द्वारा न्यूनतम 50 प्रतिशत प्राप्तांक-सहित, त्रिवर्षीय पाठ्यक्रम शास्त्री/बी.ए. (संस्कृत) के साथ सेतु-परीक्षा/विद्वन्मध्यमा/आचार्य (प्रथम वर्ष)/विद्वदुत्तमा/एम.ए. (संस्कृत) प्रथम वर्ष। अपेक्षित न्यूनतम 50 प्रतिशत की अर्हता-हेतु शास्त्री/बी.ए. (संस्कृत) त्रिवर्षीय-पाठ्यक्रम में प्राप्त अंक ही प्रतिशत (50%) गणना के आधार होंगे।
- II. अनुसूचित जाति/ जनजाति/ ओ.बी.सी./अन्य-अक्षम अभ्यर्थियों के लिए अन्य शर्तों सहित उपर्युक्त-परीक्षाओं में 45 प्रतिशत (45%) अंक अनिवार्य है।
- III. आवेदनपत्र के साथ अर्हता-परीक्षा में उत्तीर्ण होने के प्रमाण संलग्न होने चाहिए। यदि परीक्षाफल घोषित न हुआ हो, तो प्रवेश अस्थायीरूप से होगा। अभ्यर्थी को अपना पूर्ण परीक्षा-परिणाम प्रथम-सत्रार्थ की परीक्षा का आवेदनपत्र भरने से पहले अवश्य जमा करना होगा, अन्यथा प्रवेश की अर्हता निरस्त हो जायेगी।
- IV. शिक्षाशास्त्री कक्षा में प्रवेश पाने वाले अभ्यर्थी की आयु 01.10.2021 तक न्यूनतम (20)वर्ष होनी चाहिए। आयुसीमा में कोई छूट नहीं दी जायेगी।

ब. शिक्षाचार्य प्रवेश परीक्षा के लिये शैक्षिक योग्यता

- (i) यह पाठ्यक्रम द्विवर्षीय है, जिसमें किसी मान्यता-प्राप्त विश्वविद्यालय से शिक्षाशास्त्री/ बी.एड्. (संस्कृत-शिक्षण सहित) उत्तीर्ण-छात्र प्रवेश ले सकेंगे।
- (ii) शिक्षाशास्त्री अथवा बी.एड्. (संस्कृत-शिक्षण सहित) में सैद्धान्तिक तथा प्रायोगिक दोनों पत्रों में पृथक्-पृथक् कम से कम 50 प्रतिशत एवं कुल योग में भी न्यूनतम 50 प्रतिशत अंक होने चाहिए।
- (iii) अनुसूचित जाति/अनुसूचित जनजाति/ओ. बी. सी. तथा अन्य-अक्षम-वर्ग के अभ्यर्थियों के लिए न्यूनतम प्रवेश-योग्यता में 5 प्रतिशत की छूट होगी। अर्थात् पृथक्-पृथक् 45 प्रतिशत एवं कुल योग में 45 प्रतिशत हों।
- (iv) शिक्षाचार्य पाठ्यक्रम में प्रवेश शिक्षाचार्य प्रवेश-परीक्षा (2021-22) की योग्यता-सूची के वरीयता-क्रम एवं भारत सरकार के नियमानुसार आरक्षण के आधार पर होगा।
- (v) आवेदनपत्र के साथ अर्हता-परीक्षा में उत्तीर्ण होने के प्रमाण संलग्न होने चाहिए। यदि परीक्षाफल घोषित न हुआ हो, तो प्रवेश अस्थायीरूप से होगा। उन्हें अपना पूर्ण-परीक्षा-परिणाम प्रथम-सत्रार्थ की परीक्षा का आवेदनपत्र भरने से पहले अवश्य जमा करना होगा, अन्यथा प्रवेश की अर्हता निरस्त हो जायेगी।
- (vi) शिक्षाचार्य प्रवेश-परीक्षा में भाग लेने हेतु न्यूनतम-आयु 01.10.2021 तक (22) वर्ष होना अनिवार्य है। आयुसीमा में कोई छूट नहीं दी जायेगी।

स. विद्यावारिधि प्रवेश-परीक्षा के लिये शैक्षिक योग्यता

- i. वे सभी विद्यार्थी जो संस्कृत के किसी भी विषय में आचार्य/एम.ए., तत्समकक्ष-संस्कृत उपाधि, विश्वविद्यालय अनुदान आयोग द्वारा मान्यता-प्राप्त विश्वविद्यालयों, से कम से कम (55%) अंकों के साथ उत्तीर्ण हों, वे सभी विद्यावारिधि-प्रवेश-परीक्षा में सम्मिलित हो सकते हैं। जो शिक्षाशास्त्र-विषय में आवेदन करना चाहते हैं, उन्हें 'शिक्षाचार्य' (एम.एड.) अथवा तत्समकक्ष शिक्षाशास्त्र की स्नातकोत्तर-उपाधि में (55%) अंकों के साथ-साथ एम.ए. संस्कृत/आचार्य में भी 55% अंक होने चाहिए।
- ii. अनुसूचित जाति/अनुसूचित जनजाति/ओ.बी.सी. व अन्य-असक्षम अभ्यर्थियों के लिए संस्कृत-विषय-सम्बद्ध आचार्य/ आचार्य (संस्कृत)-परीक्षा में न्यूनतम (50%) अंकों की उपलब्धि भी मान्य होगी।
- iii. विदेशी विद्यार्थी, जिन्होंने भारत के बाहर किसी मान्यताप्राप्त विश्वविद्यालय जो यू.जी.सी. से भी मान्य है, से संस्कृत/शिक्षा में अथवा संस्कृत-परम्परागत किसी शाखा में, स्नातकोत्तर उपाधि, न्यूनतम 55% अंक के साथ अथवा उसके समान-श्रेणी में उत्तीर्ण की हो, वे सभी भारत सरकार के 'विदेश-मंत्रालय' एवं 'शिक्षा मंत्रालय' के माध्यम से इस परीक्षा के लिए आवेदन कर सकते हैं।
- iv. इस परीक्षा के लिए वे विद्यार्थी भी योग्य माने जायेंगे, जिन्होंने स्नातकोत्तर-परीक्षा दी हो; किन्तु परीक्षा-परिणाम घोषित न हुआ हो। ऐसे विद्यार्थियों को अस्थायी-आधार पर प्रवेश दिया जाएगा और उन्हें छः मासीय कोर्सवर्क परीक्षा आवेदनपत्र (फॉर्म) भरने से पूर्व स्नातकोत्तर उत्तीर्णता प्रमाण-पत्र जमा करना अनिवार्य होगा। अन्यथा उनका प्रवेश रद्द माना जाएगा।
- v. विश्वविद्यालय अनुदान आयोग द्वारा संचालित शिक्षा/संस्कृत/संस्कृतपरम्परागत विषय में नेट/स्लेट्, एम्.फिल/विशिष्टाचार्य (शिक्षा/संस्कृत) परीक्षा में उत्तीर्ण अभ्यर्थियों को भी विद्यावारिधि-प्रवेश-परीक्षा में उत्तीर्ण होना अनिवार्य है। केवल जे.आर.एफ. अर्हता-प्राप्त अभ्यर्थी ही प्रवेश-परीक्षा से मुक्त (**exempted**) हैं, किन्तु उन्हें केवल प्रवेश-परीक्षा का आवेदनपत्र और उसका शुल्क अनिवार्यरूप से भरना है।
- vi. भारत सरकार के नियमानुसार आरक्षण-नीति का पालन किया जायेगा (अनुसूचित जाति 15%, अनुसूचित जनजाति 7.5% अन्य पिछड़ा वर्ग 27%, आर्थिक कमजोर वर्ग 10%) कश्मीरी प्रवासी अन्य आरक्षण भारत सरकार के नियमानुसार होंगे।

शि.शा. (बी.एड.) प्रवेश-परीक्षा-अर्हता	शि.आ. (एम.एड.) प्रवेश-परीक्षा-अर्हता	वि.वा. (पीएच.डी.) प्रवेश-परीक्षा-अर्हता
1. शास्त्री/बी.ए. (संस्कृत)/आचार्य/एम.ए. (संस्कृत) में कम से कम 50% अंक या समकक्ष-ग्रेड। 2. अर्हता-परीक्षा में प्रविष्ट छात्र भी आवेदन कर सकते हैं। 3. आयु-सीमा 1.10.21 तक कम से कम 20 वर्ष।	1. शास्त्री/बी.ए. (संस्कृत) एवं शिक्षाशास्त्री/बी.एड. (संस्कृत-शिक्षण विषय सहित) में कम से कम 50% अंक या समकक्ष-ग्रेड। 2. अर्हता-परीक्षा में प्रविष्ट-छात्र भी आवेदन कर सकते हैं। 3. आयु-सीमा 1.10.21 तक कम से कम 22 वर्ष।	1. (क) आचार्य/एम.ए. (संस्कृत) न्यूनतम 55% अंक या समकक्ष-ग्रेड। (ख) आचार्य/एम.ए. (संस्कृत) न्यूनतम 55% अंक या समकक्ष-ग्रेड एवं शिक्षाचार्य /एम.एड. न्यूनतम 55% अंक या समकक्ष-ग्रेड। (शिक्षाशास्त्र विषय में विद्यावारिधि हेतु) 2. अर्हता-परीक्षा में प्रविष्ट-छात्र भी आवेदन कर सकते हैं। 3. विश्वविद्यालय अनुदान आयोग द्वारा संचालित शिक्षा / संस्कृत / संस्कृत-परम्परागत विषय में नेट/स्लेट्, एम्.फिल/विशिष्टाचार्य (शिक्षा/संस्कृत) परीक्षा में उत्तीर्ण-अभ्यर्थियों को भी विद्यावारिधि-प्रवेश-परीक्षा में उत्तीर्ण होना अनिवार्य है। केवल जे.आर.एफ. अर्हता प्राप्त-अभ्यर्थी ही प्रवेश-परीक्षा से मुक्त (exempted) हैं, उन्हें केवल प्रवेश-परीक्षा का आवेदनपत्र और उसका शुल्क अनिवार्यरूप से भरना है।

सूचना:-अनु. जाति/अनु.जनजाति/ओ.बी.सी./अन्य असक्षम वर्ग के छात्रों के लिए ऊपर-निर्दिष्ट अर्हता में 5% अंकों की छूट देय है। भारत सरकार की आरक्षण-नीति लागू होगी।

4. चयन-विधि

शिक्षाशास्त्री/शिक्षाचार्य/विद्यावारिधि कक्षा में प्रवेश लिखित-प्रतियोगिता-परीक्षा शि.शा.प्र.प./शि.आ.प्र.प./वि.वा.प्र.प. के माध्यम से होगा। प्रवेश चाहने वाले सभी छात्र सम्बन्धित-पाठ्यक्रम में वेबसाइट के माध्यम से आवेदन करें। सभी अर्ह-छात्र सम्बन्धित-लिखित-परीक्षा में सम्मिलित होंगे। शि.शा.प्र.प./शि.आ.प्र.प./वि.वा.प्र.प. में प्रवेश के लिए प्रवेशपत्र विश्वविद्यालय की वेबसाइट www.slbsrsv.ac.in से डाउनलोड किया जा सकता है। यदि प्रवेशपत्र डाउनलोड करने में कोई भी कठिनाई हो, तब श्री लाल बहादुर शास्त्री राष्ट्रीय संस्कृत विश्वविद्यालय, नई दिल्ली से सम्पर्क करें।

5. उपलब्ध स्थान

सम्बन्धित पाठ्यक्रम में प्रवेश वरीयता-सूची (मैरिट) एवं उपलब्ध-स्थानों के आधार पर ही होगा।

क्र.सं.	पाठ्यक्रम का नाम	उपलब्ध स्थानसंख्या
1.	शिक्षाशास्त्री	200
2.	शिक्षाचार्य	50
3.	विद्यावारिधि	171

विषयानुसार विद्यावारिधि में उपलब्ध-स्थान-संख्या सूची

क्रम संख्या	विषय	उपलब्ध-स्थान-संख्या
1	शिक्षाशास्त्र	97
2	साहित्य	8
3	पुराणेतिहास	0
4	प्राकृतभाषा	19
5	न्याय	2
6	सांख्ययोग	0
7	जैनदर्शन	12
8	सर्वदर्शन	7
9	मीमांसा	0
10	वेदान्त/द्वैताद्वैत	0
11	विशिष्टाद्वैत	5
12	वेदः/कर्मकाण्ड	2
13	पौरोहित्य	9
14	व्याकरण	2
15	धर्मशास्त्र	0
16	ज्योतिष	8
17	वास्तुशास्त्र	0
	कुल	171

सूचना :-यू.जी.सी. के विनियम-2016 के आधार पर उपलब्ध-अध्यापकों की संख्या के अनुरूप शोधार्थियों के लिए निम्नलिखित-स्थान उपलब्ध हैं।

क्र.सं.	पद का नाम	अधिकतम-संख्या
(1)	प्रति आचार्य	08
(2)	प्रति सहाचार्य	06
(3)	सहायकाचार्य	04

विभागीय शोध-समिति की अनुशंसा के अनुसार अथवा अन्य किन्हीं अपरिहार्य-कारणों से विश्वविद्यालय के कुलपति इस संख्या में परिवर्तन भी कर सकते हैं।

6. पाठ्यक्रम शुल्क

क्र.सं.	पाठ्यक्रम का नाम	शुल्क
1.	शिक्षाशास्त्री (B.Ed.) प्रतिवर्ष	5500 रु.
2.	शिक्षाचार्य (M.Ed.) प्रतिवर्ष	6500 रु.
3.	विद्यावारिधि (Ph.D.)	5350 रु.

अध्ययन शुल्क:- शिक्षण-शुल्क नहीं है, फिर भी प्रवेश के समय छात्रों द्वारा विश्वविद्यालय के नियमानुसार अन्य-शुल्क देय होंगे।

विविध व्यय:- विश्वविद्यालय में जो शिक्षण-प्रशिक्षण से सम्बन्धित सामान्य विविध-व्यय होगा, वह प्रत्येक छात्र/छात्रा से अतिरिक्त लिया जाएगा। यह सामान्य-शुल्क वह होगा, जो छात्रों के लिए या उनसे सम्बन्धित-कार्यों पर व्यय होगा।

7. आरक्षित स्थान

(अ.) शिक्षाशास्त्री/शिक्षाचार्य/विद्यावारिधि पाठ्यक्रम के लिए निर्धारित-स्थानों में भारत सरकार के नियमानुसार निम्नलिखित प्रकार से स्थान आरक्षित हैं। यथा-

- अनुसूचित-जाति के लिए 15% प्रतिशत
- अनुसूचित-जनजाति के लिए 7.5% प्रतिशत
- अन्य-असक्षम/प्रज्ञाचक्षु के लिए 5% प्रतिशत
- अन्य-पिछड़ा वर्ग 27% प्रतिशत
- आर्थिकपिछड़ा वर्ग 10% प्रतिशत
- कश्मीरी प्रवासी/अप्रवासी 5% प्रतिशत
- युद्ध/सैनिक संघर्ष में घायल/मृत-व्यक्तियों के बच्चों/विधवाओं के लिए 3% प्रतिशत
(प्रमाणपत्र में हत/आहत अवस्था का स्पष्ट-उल्लेख अपेक्षित है।)
- खिलाड़ियों के लिए 2% प्रतिशत
(राष्ट्रीय-अन्तर्राष्ट्रीय स्तरों की प्रतियोगिताओं में प्रतिभाग-हेतु)
- विश्वविद्यालय में कार्यरत अधिकारियों/कर्मचारियों के बच्चे/पति/पत्नी के लिए 2% प्रतिशत
- विश्वविद्यालय से उत्तीर्ण शास्त्री/आचार्य कक्षा के छात्रों के लिए 20% प्रतिशत

सूचना- उपर्युक्त श्रेणियों के आवेदक अपने आरक्षण-प्रमाणपत्र को राजपत्रित-अधिकारी द्वारा सत्यापित कराकर आवेदनपत्र के साथ संलग्न करें; अन्यथा उनका प्रवेश निरस्त कर दिया जायेगा। आरक्षित-श्रेणी के प्रत्याशियों के अभाव में रिक्त-स्थानों को सामान्य-श्रेणी के उत्तीर्ण-छात्रों से योग्यता-क्रमानुसार भरा जायेगा। आरक्षण-निर्धारण विश्वविद्यालय के नियमानुसार ही होगा।

(ब.) आरक्षित श्रेणियों के प्रमाणपत्र-दाता

- (i) अनुसूचित जाति/जनजाति के लिए मजिस्ट्रेट/नगर मजिस्ट्रेट, सबडिविजनल मजिस्ट्रेट/ तहसीलदार/एम.आर.ओ।
- (ii) दिव्यांग-प्रत्याशियों के लिए मुख्य स्वास्थ्य-अधिकारी, राजकीय चिकित्सालय।
(न्यूनतम 40 प्रतिशत विकलांगता पर ही विचार किया जायेगा।)

- (iii) सशस्त्र-सैनिकों के बच्चों/विधवाओं के लिए सचिव थल/नौसेना/वायुसेना बोर्ड।
 (iv) कश्मीरी प्रवासियों के लिए- उपायुक्त/सक्षम अधिकारी (कार्यालय की मोहर सहित)

8. विश्वविद्यालय में अध्ययन-धाराक्रम से आरक्षित स्थान

1. शिक्षाशास्त्री कक्षा में निर्धारित स्थानों में से साठ प्रतिशत (60%) सीटें परम्परागत धारा के शास्त्री/आचार्य अथवा (समकक्ष परम्परागत परीक्षा के छात्रों के लिए तथा शेष चालीस प्रतिशत (40%) सीटें आधुनिक-धारा के बी.ए. (संस्कृत सहित)/ एम.ए. (संस्कृत) के छात्रों के लिए आरक्षित हैं।
2. बी.ए. (संस्कृत-सहित) परीक्षा उत्तीर्ण करने के बाद आचार्य द्वितीय वर्ष अथवा पारम्परिक समकक्ष-परीक्षा उत्तीर्ण करने वाला अभ्यर्थी परम्परागत-धारा में माना जाएगा।
3. उपलब्ध-स्थानों में बीस प्रतिशत (20%) आरक्षण श्री लाल बहादुर शास्त्री राष्ट्रीय संस्कृत विश्वविद्यालय परिसर से शास्त्री/आचार्य परीक्षा उत्तीर्ण करने वाले छात्रों के लिए है।

9. प्रवेश परीक्षा-2021-22 (महत्त्वपूर्ण तिथियाँ)

श्री लाल बहादुर शास्त्री राष्ट्रीय संस्कृत विश्वविद्यालय द्वारा शि.शा.प्र.प./शि.आ.प्र.प./वि.वा.प्र.प. का आयोजन देश के विभिन्न क्षेत्रों के निर्धारित-केन्द्रों पर किया जायेगा। अर्ह-प्रार्थी आनलाइन-आवेदन विश्वविद्यालय की वेबसाइट www.slbsrsv.ac.in द्वारा निर्धारित-समय में कर सकते हैं।

प्रमुख तिथियाँ -

<input type="checkbox"/> आनलाइन आवेदन	08 मई, 2021 से 20 जून, 2021
<input type="checkbox"/> आनलाइन आवेदन (विलम्ब शुल्क सहित)	21 जून, 2021 से 30 जून, 2021
<input type="checkbox"/> आवेदन पत्रों में सुधार करने की तिथि	01 जुलाई, 2021 से 08 जुलाई, 2021 तक
<input type="checkbox"/> आनलाइन प्रवेशपत्र डाउनलोड	09 जुलाई, 2021 से
<input type="checkbox"/> प्रवेश-परीक्षा तिथि	01 अगस्त, 2021 (रविवार)
<input type="checkbox"/> प्रवेश-परीक्षा परिणाम-उद्घोषणा	09.08.2021

आवेदन शुल्क

1. आवेदनपत्र केवल आनलाइन-माध्यम से किया जाएगा।
2. शि.शा.प्र.प./शि.आ.प्र.प./वि.वा.प्र.प. आवेदनपत्र-शुल्क 1500/-, देय तिथि के पश्चात् आवेदन-शुल्क 2500/- होगा (रू 1000/- विलम्ब-शुल्क) । जो आनलाइन-माध्यम द्वारा किया जाएगा।
3. ऑनलाइन सुविधा की अनुपलब्धता के मामले में, अभ्यर्थी आवेदनपत्र को डाउनलोड करके उसके साथ सम्बन्धित दस्तावेज तथा प्रवेश परीक्षा-शुल्क का डिमांड ड्राफ्ट किसी भी राष्ट्रीयकृत बैंक से "कुलसचिव श्री.ला.ब.शा.रा.सं. विश्वविद्यालय" देय नई दिल्ली बनवा कर रजिस्टर्ड पोस्ट/स्पीड पोस्ट से भेजें ।

10. परीक्षा-केन्द्र

परीक्षा-केन्द्रों का निर्धारण छात्रों द्वारा दी गई सूचना के आधार पर होगा। एक बार परीक्षा-केन्द्र के निर्धारण के पश्चात् उसमें परिवर्तन नहीं होगा। अभ्यर्थी निर्धारित-केन्द्र पर ही परीक्षा देंगे।

क्र.सं.	परीक्षा-केन्द्र का नाम	कोड सं.
1.	नई दिल्ली	0101
2.	वाराणसी	0201
3.	पुरी	0301
4.	तिरुपति	0401

11. अत्यावश्यक

1. अर्ह-अभ्यर्थी शि.शा.प्र.प./शि.आ.प्र.प./वि.वा.प्र.प.-2021 के लिए आवेदन विश्वविद्यालय की वेबसाइट www.slbsrsv.ac.in द्वारा आनलॉइन माध्यम से कर सकते हैं।
2. आनलॉइन आवेदनपत्र को ध्यानपूर्वक भरें।
3. आनलॉइन-आवेदनपत्र में दी गई सूचना का सत्यापन प्रवेश-परीक्षा और प्रवेश के समय होगा।
4. किसी भी प्रकार की असत्य-सूचना प्रमाणित होने पर नियमानुसार कानूनी-कार्यवाही की जाएगी। परीक्षा से वंचित करना/प्रवेश निरस्त करना भी इसमें शामिल है।
5. आनलॉइन-आवेदनपत्र पर अपनी स्पष्ट और अद्यतन-फोटो तिथि सहित अपलोड करें। तीन माह से पहले खिंचवाया गया फोटो स्वीकृत नहीं किया जाएगा। परीक्षा के समय/प्रवेश के समय यदि फोटो नहीं मिलान करेगा, तो परीक्षा से निष्कासन/प्रवेश निरस्तीकरण इत्यादि कानूनी कार्यवाही भी की जा सकती है।
6. अन्तिम-तिथि के बाद आनलॉइन-आवेदनपत्र स्वीकार नहीं किया जाएगा।
7. केवल अर्ह-अभ्यर्थी लिखित-परीक्षा में सम्मिलित हो सकते हैं। यदि कोई अभ्यर्थी निर्धारित-योग्यता के अभाव में भी शि.शा.प्र.प./शि.आ.प्र.प./वि.वा.प्र.प.-2021 में सम्मिलित हो जाता है, तो वह स्वयं व्यक्तिगतरूप से इसके परिणाम के लिए उत्तरदायी होगा।

12. ध्यातव्य बिन्दु

1. केवल अर्ह-अभ्यर्थियों को शि.शा.प्र.प./शि.आ.प्र.प./वि.वा.प्र.प.-2021 में प्रवेश योग्यताक्रम के अनुसार दिया जाएगा।
2. शिक्षाशास्त्री/शिक्षाचार्य का पाठ्यक्रम एन.सी.टी.ई. द्वारा मान्यता-प्राप्त है एवं विद्यावारिधि-पाठ्यक्रम यू.जी.सी. द्वारा मान्यता-प्राप्त है। विश्वविद्यालय में निर्धारित-संख्या के अनुसार वरीयता-क्रम से ही प्रवेश दिया जायेगा।
3. प्रवेशार्हता की जांच एवं आरक्षणों का निर्णय विश्वविद्यालय के अधीन है।
4. उत्तरपुस्तिका का पुनः मूल्यांकन नहीं होगा।
5. प्रवेशपत्र विश्वविद्यालयकी वेबसाइट द्वारा दिनांक 09.07.2021 से डाउनलोड किये जा सकते हैं।
6. प्रवेशपत्र के बिना परीक्षा-केन्द्र में प्रवेश नहीं होगा।
7. विश्वविद्यालय के शिक्षाशास्त्री/शिक्षाचार्य/विद्यावारिधि पाठ्यक्रम में प्रवेश के समय भी शि.शा.प्र.प./शि.आ.प्र.प./वि.वा.प्र.प. प्रवेशपत्र अनिवार्यरूप से लाना आवश्यक है।
8. यह योग्यताक्रम-सूची केवल वर्ष-2021-22 के लिए वैध है।
9. प्रवेश के विषय में सम्बद्ध-विश्वविद्यालय के कुलपति का निर्णय ही अन्तिम होगा।
10. न्यायिक विषयों में दिल्ली/नई दिल्ली उच्च-न्यायालय का ही क्षेत्राधिकार होगा।
11. प्रवेश-परीक्षा में प्रवेश के समय परीक्षा-प्रकोष्ठ में प्रवेशपत्र के बिना प्रवेश नहीं दिया जाएगा।
12. प्रवेश-परीक्षा में प्रवेशार्थी अपने प्रयोग के लिए नीला बालपैन स्वयं लाएंगे। पेंसिल का प्रयोग वर्जित है।
13. प्रवेश परीक्षा में अवैध-साधन प्रयोग करने वाले अथवा किसी से सहायता लेने या देने वाले या अनुशासन भंग करने वाले परीक्षार्थी को केन्द्राध्यक्ष परीक्षा से निष्कासित कर सकते हैं, यथाविधि-दण्ड भी दिया जा सकता है।
14. यदि किसी के छायाचित्र में विषमता पायी जाती है और सन्देह होता है, तो ऐसी स्थिति में परीक्षा से निलम्बन/कानूनी कार्यवाही की जा सकती है। इसके लिए छात्र स्वयं उत्तरदायी होगा।
15. परीक्षा-भवन में कैलकुलेटर, मोबाइलफोन, इलैक्ट्रॉनिक उपकरण इत्यादि लाना सर्वथा वर्जित है।

13.(1) प्रश्न पत्र की रूपरेखा

अ. प्रश्नपत्र की रूपरेखा (शिक्षाशास्त्री)

शि.शा. प्रवेश-परीक्षा के प्रश्नपत्र में एक भाग होगा।

समय 10:00 बजे से 12 बजे तक। पूर्णाङ्क 200

शिक्षाशास्त्री

पूर्व शिक्षाशास्त्री प्रवेश परीक्षा 100 बहुविकल्पोत्तर प्रश्न पत्र द्वारा की जाएगी।

प्रश्नपत्र निम्नलिखित चार खंडों में होगा।

(i)	संस्कृतभाषा-दक्षता	25 प्रश्न/ 50 अंक
(ii)	सामान्यज्ञान तथा मानसिक योग्यता	25 प्रश्न/ 50 अंक
(iii)	शिक्षण-अभिक्षमता	25 प्रश्न/ 50 अंक
(iv)	संस्कृत-वाङ्मय	25 प्रश्न/ 50 अंक

चार वैकल्पिक में एक मात्र शुद्ध उत्तर होगा। उत्तर पत्र प्रारूप में एक प्रश्न में एक ही शुद्ध उत्तर पर (•) चिन्ह करना होगा। दो बार चिन्हित प्रश्नोत्तर अथवा एकाधिक उत्तर विफल होगा। उत्तर पत्र प्रारूप को देखना अनिवार्य है। सभी प्रश्न संस्कृत भाषा में होंगे।

मूल्यांकन-विधि-

शिक्षाशास्त्री-पाठ्यक्रम संस्कृत-शिक्षकों को तैयार करने हेतु व्यवसायिक पाठ्यक्रम है। अतः शिक्षाशास्त्री की प्रवेश परीक्षा में अभ्यर्थी की उत्तीर्णता के लिए निर्धारित अंक निम्नानुसार रहेंगे।

- I. संस्कृतभाषा-दक्षता तथा संस्कृत-वाङ्मय विषय में कम से कम 35% अंक प्राप्त करना अनिवार्य होगा। इसी के आधार पर अन्य खण्डों का मूल्यांकन किया जायेगा। इन खण्डों में भी अभ्यर्थियों को 20% अंक न्यूनतम प्राप्त करने अनिवार्य होंगे।
- II. सभी खंडों में निर्दिष्ट उत्तीर्ण अंक द्वारा ही छात्रों का मूल्यांकन होगा।

ब. प्रश्नपत्र की रूपरेखा (शिक्षाचार्य)

शिक्षाचार्य प्रश्न पत्र में एक भाग होगा।

समय 10:00 बजे से 12 बजे तक। पूर्णाङ्क -200

इस भाग में चार खंड होंगे। प्रत्येक खंड में 25 प्रश्न होंगे। सभी प्रश्न बहुविकल्पीय होंगे। जिनमें एकमात्र शुद्ध उत्तर होगा। उत्तर पत्र प्रारूप में एक प्रश्न में एक ही शुद्ध उत्तर पर (•) चिन्ह करना होगा। दो बार चिन्हित प्रश्नोत्तर अथवा एकाधिक उत्तर विफल होगा। प्रश्नपत्र संस्कृत भाषा में होगा।

(i)	संस्कृतभाषा-दक्षता	25 प्रश्न/ 50 अंक
(ii)	शिक्षा-मनोविज्ञान	25 प्रश्न/ 50 अंक
(iii)	शिक्षा एवं शिक्षण-सम्बद्ध सामान्यज्ञान	25 प्रश्न/ 50अंक
(iv)	संस्कृत-शिक्षण	25 प्रश्न/ 50 अंक

शिक्षाचार्यपाठ्यक्रम संस्कृत में होगा।

स. प्रश्नपत्र की रूपरेखा (विद्यावारिधि)

विद्यावारिधि प्रश्न पत्र में एक भाग होगा।

समय:- मध्याह्न 02:00 बजे से 04:00 बजे तक। पूर्णाङ्क:-200

सभी विषयों के प्रश्न पत्र पाठ्यक्रम एवं प्रारूप

शोधकार्य के इच्छुक छात्रों से अपेक्षा है कि -

1. अपने स्नातकोत्तर कक्षा में पढ़े विषय का सम्यक ज्ञान होना चाहिए।
 2. ग्रन्थ सम्पादन, हस्तलेख विज्ञान एवं शोधप्रविधि से परिचित होना है।
 3. प्राचीन भारतीय इतिहास, संस्कृत, संस्कृतसाहित्य, भाषा विकास के विभिन्न सोपान का सामान्य ज्ञान आवश्यक है।
 4. समसामयिक विश्व का, वर्तमान भारत का, सवैधानिक स्वरूप का सामान्य ज्ञान भी वांछित है।
- इस प्रवेश परीक्षा में प्रश्न पत्र 200 अंक का है।

समय सीमा 2 घंटा है। प्रश्न पत्र का प्रारूप नीचे दिया गया है।

विद्यावारिधि- (शिक्षाशास्त्र से भिन्न विषयों के लिए)

खण्ड क	संस्कृत-वाङ्मय का सामान्य-परिचय	20 प्रश्न/ 40 अंक
खण्ड ख	शास्त्रज्ञान	20 प्रश्न/ 40 अंक
खण्ड ग	प्रायोगिकव्याकरण	20 प्रश्न/ 40 अंक
खण्ड घ	सामान्यज्ञान	20 प्रश्न/ 40 अंक
खण्ड ङ.	शोध-प्रविधि	20 प्रश्न/ 40 अंक

विद्यावारिधि (शिक्षाशास्त्र)

खण्ड क	संस्कृत-वाङ्मय का सामान्य-परिचय	20 प्रश्न/ 40 अंक
खण्ड ख	शास्त्र-शिक्षण (दर्शन, व्याकरण एवं साहित्य)	20 प्रश्न/ 40अंक
खण्ड ग	प्रायोगिकव्याकरण	20 प्रश्न/ 40 अंक
खण्ड घ	शिक्षा दर्शन, शिक्षा-मनोविज्ञान, भारतीय-शिक्षा का इतिहास एवं समस्याएँ	20 प्रश्न/ 40 अंक
खण्ड ङ.	शैक्षिक शोध प्रविधि	20 प्रश्न/ 40 अंक

अन्तः शास्त्रीय विषयवर्ग सूची

1. वेदान्त/द्वैताद्वैत/ विशिष्टाद्वैत सांख्ययोग, न्याय, वैशेषिक, पुराणेतिहास, मीमांसा, आगम, बौद्धदर्शन, जैनदर्शन, सर्वदर्शन, संस्कृत (दर्शनवर्ग), तन्त्र-योग, रामानन्द वेदान्त, विशिष्टाद्वैतवेदान्त, द्वैताद्वैत।
2. सांख्ययोग वेदान्त, न्यायवैशेषिक, पुराणेतिहास, बौद्धदर्शन, जैनदर्शन, आगम, आयुर्वेद, संस्कृत (दर्शनवर्ग), तन्त्र-योग, द्वैताद्वैत।
3. न्याय-वैशेषिक वेदान्तः, सांख्ययोगः, बौद्धदर्शन, जैनदर्शन, संस्कृत (दर्शनवर्ग), दर्शनशास्त्र, तन्त्रयोग, सर्वदर्शन, द्वैताद्वैत।
4. पुराणेतिहास वेदान्त, सांख्ययोग, वेद, ज्योतिष, धर्मशास्त्र, आगम, तन्त्रयोग, सर्वदर्शन, साहित्य, संस्कृत (साहित्य)।
5. व्याकरण वेद, साहित्य, सांख्ययोग, पुराणेतिहास, भाषाविज्ञान, संस्कृत (व्याकरणवर्ग), तुलनात्मक भाषाविज्ञान।
6. ज्योतिष वेदांग, सिद्धान्त-ज्योतिष, फलित-ज्योतिष, वास्तुशास्त्र, पुराणेतिहास, धर्मशास्त्र, कृषि-विज्ञान, पर्यावरण विज्ञान, खगोलशास्त्र, कर्मकाण्ड, पौरुहित्य, धर्मागम, सर्वदर्शन।
7. वास्तुशास्त्र वेदांग, सिद्धान्त-ज्योतिष, फलित-ज्योतिष, पुराणेतिहास, धर्मशास्त्र, कृषि-विज्ञान, पर्यावरण-विज्ञान, खगोलशास्त्र, कर्मकाण्ड, पौरुहित्य, धर्मागम, सर्वदर्शन।
8. धर्मशास्त्र मीमांसा, वेद, ज्योतिष, कर्मकाण्ड, पौरुहित्य, पुराणेतिहास, संस्कृत, तुलनात्मक विधिशास्त्र, भारतीय-विधिशास्त्र, आधुनिक भारतीय कानून, धर्मागम।

9. मीमांसा धर्मशास्त्र, वेद, वेदान्त, आगम, संस्कृत (दर्शनवर्ग), दर्शन, तन्त्रयोग, सांख्ययोग, धर्मागम, सर्वदर्शन।
10. जैनदर्शन प्राकृतभाषा, पालि, संस्कृत, बौद्धदर्शन, सांख्य-योग, स्थापत्य-कलाविज्ञान, भारतीय प्राचीन इतिहास एवं संस्कृति, जैनतन्त्र, बौद्धतन्त्र, सर्वदर्शन।
11. सर्वदर्शन वेदान्त, द्वैताद्वैत, पाश्चात्य दर्शन एवं अन्य दर्शन।
12. साहित्य व्याकरण, पुराणेतिहास, तन्त्रागम, संस्कृति, दर्शन, पालि, प्राकृतभाषा, संस्कृत।
13. वेद/कर्मकाण्ड व्याकरण, वेदान्त, आगम, तन्त्रागम, योगतन्त्र, धर्मशास्त्र, मीमांसा, पौरोहित्य, पुराणेतिहास, सांख्ययोग, प्राचीन भारतीय इतिहास एवं संस्कृति, पुरातत्त्व, अभिलेखशास्त्र, आयुर्वेद, ज्योतिष, सर्वदर्शन।
14. प्राकृतभाषा संस्कृतरूपकवाङ्मय, जैनदर्शन, बौद्धदर्शन, भाषाशास्त्र, प्राचीन भारतीय इतिहास संस्कृति, वेद, वेदान्त, अभिलेखशास्त्र, आयुर्वेद, ज्योतिष, मन्त्रशास्त्र एवं वास्तुशास्त्र।
15. शिक्षा शास्त्र शिक्षादर्शन, शिक्षा-मनोविज्ञान, शैक्षिक-शोध, शैक्षिक-तकनीकी एवं अध्यापक-शिक्षा इत्यादि।

INDEX

1.	Introduction of the University -----	25
2.	Courses -----	25-26
3.	Eligibility-----	26-28
4.	Selection Method-----	28
5.	Seat Availability-----	28-29
6.	Course Fee-----	29
7.	Reserved Seats-----	29-30
8.	Educational stream-wise reserved seats-----	30
9.	Entrance Test-2021, Important Dates-----	30-31
10.	Examination Centre-----	31
11.	Most Important-----	31
12.	Notable Points-----	31-32
13.	Question Paper Format-----	32-34
14.	Appendix Syllabus A B.Ed. -----	35-36
	A M.Ed.-----	37-38
	A Ph.D.-----	38-39
	Sample Question Paper	
	B B.Ed.-----	40-45
	B M.Ed.-----	46-50
	B Ph.D.-----	51-58

1. Brief Introduction of the University

Shri Lal Bahadur Shastri National Sanskrit University was established in October, 1962 in order to fulfil the need of an International Centre for Sanskrit Studies and got registered on 1963, 28th October under the Presidentship of Hon'ble Lal Bahadur Shastri Ji. From 1970 the University functioned under Rashtriya Sanskrit Sansthan. Shri Lal Bahadur Shastri Rashtriya Sanskrit University started functioning fully as a Deemed to be University from 01.11.1991 and it has become Central University since April, 2020. University offers various programmes ranging from Shastri (B.A.), Acharya (M.A.), Vishishtacharya (M.Phil) to VidyaVaridhi (Ph.D) including Shiksha Shastri (B.Ed) and Shiksha Acharya (M.Ed). All these programmes are duly recognized by *NCTE* and *UGC*, New Delhi. This institution is member of *Association of Indian Universities (AIU)*, New Delhi. This University is assessed and accredited with 'A' grade by NAAC.

2. Course

A. Shiksha-Shastri (Two-year Course)

This course is divided into three parts:-

- Theoretical
- Practical
- Sessional Work

A. Shikshacharya (Two-year Course)

This course is divided into 4 sections

- 1) Theoretical
- 2) Practical
- 3) Sessional Work
- 4) Dissertation and viva-voce

C. VidyaVaridhi (Ph.D.)

(A Three years research programme)

The Students are registered for Vidyavaridhi (Ph.D) in Sanskrit traditional subjects & Education course to encourage research work on different branches of Sanskrit learning. Such students are awarded Vidyavaridhi after successful completion of their research work followed by rigorous assessment of research output and viva voce in convocation of the University.

Eligible students can pursue their research work under this course in following disciplines:

- | | | |
|----------------------|----------------------|---------------------------|
| ❖ Shukla Yajurveda | ❖ Siddhanta Jyotisha | ❖ Sankhya Yoga |
| ❖ Dharma Shastra | ❖ Paurohitya | ❖ Advaita Vedanta |
| ❖ Pracheen Vyakarana | ❖ Sahitya | ❖ Visistadvaita Vedanta |
| ❖ Navya Vyakarana | ❖ Puranetihasa | ❖ Prachinanyayavaishesika |
| ❖ Phalit Jyotisha | ❖ Prakrit Language | ❖ Navya-nyaya |
| ❖ Jain Darshan | ❖ Sarva Darshan | ❖ Mimansa |
| ❖ Vastushastra | ❖ Education | |

Note:- Scholarship is also provided to eligible research candidates as per rules of the University.

3. Eligibility

A. Eligibility for Shiksha Shastri (B.Ed.) Entrance Test

Para(1)

- i. Shastri/ B.A. (Sanskrit) in 10+2+3 Scheme / M.A. (Sanskrit)/ Acharya or equivalent traditional degree from any University or recognised examining body having obtained at least 50% marks or equivalent grade.

OR

Para(2)

The students who have passed Shastri/B.A. (Sanskrit) Three year course from any University or recognised examining body should have secured at least 50% marks in the aggregate and or have passed Acharya 1st year /M.A. (Skt) 1st year/Setu (Bridge course)/Vidwanmadhyama/Vidwaduttama examination. For the eligibility of 50% Shastri/B.A. (Skt.) marks only will be considered.

- ii. Eligibility conditions for candidates belonging to SC/ST/OBC/Person with Disability categories will be 45% marks in the qualifying examinations as mentioned in Para (1) & (2) above. Other conditions, however, will remain the same.
- iii. The proof of having passed the qualifying examination should be submitted at the time of admission. In case the result is awaited, such candidates shall be given provisional admission and they are required to submit the complete result before filling up of the examination forms of 1st semester, failing which their admission will be treated as cancelled.
- iv. Minimum Age limit for appearing in the entrance test must be at least 20 years as on 01/10/2021.

B. Eligibility for "Shiksha Acharya" (M.Ed.) Entrance Test

- i. This course is of Two years duration. Those students who have passed Shiksha Shastri /B.Ed. (With Sanskrit Teaching) or equivalent degree from any recognized University are eligible.
- ii. At least 50% marks in both theory and practical papers separately and 50% marks in the aggregate are required in Shiksha Shastri/B.Ed (Skt.) Methodology.

- iii. For candidates belonging to SC/ST/OBC/Person with Disability categories, 5% relaxation will be allowed in the minimum pass percentage required for admission. i.e. 45% in each section and 45% in aggregate.
- iv. Admission to M.Ed. Course will be given on the basis of prescribed reservations by the Govt. of India and in order of merit list of the M.Ed. Entrance Test 2021.
- v. The proof of having passed the qualifying examination should be submitted at the time of admission. In case the result is awaited, such candidates shall be given provisional admission and they are required to submit the complete result before filling up of the examination forms of 1st semester, failing which their admission will be treated as cancelled.
- vi. Minimum Age limit for appearing in the entrance test must be at least 22 years as on 01/10/2021.

A. Eligibility for "Vidya Varidhi" (Ph.D.) Entrance Test

- i. All those candidates who want to appear in VidyaVaridhi Entrance Test should have Acharya/M.A (Sanskrit) or having an equivalent degree in sanskrit from any University, duly recognized by University Grant Commission with at least 55% marks in aggregate. Those who wish to appear in Ph.D. Education should have Acharya/M.A. Sanskrit with 55% of Marks along with Shiksha Acharya (M.Ed) or equivalent P.G. Degree in Education with 55% of Marks.
- ii. For Candidates belonging to SC/ST/O.B.C./ Other disabled categories minimum 50% marks in M.A. Sanskrit/Sanskrit traditional subjects shall also be considered as eligible.
- iii. Foreign candidates, who have passed Acharya/M.A. (Sanskrit) with 55% marks in the aggregate from any recognised University outside India and also duly recognised by UGC, can also apply for the VVET through the 'External Affairs Ministry' of the Govt. of India and the 'Ministry of Education'.
- iv. For appearing in the test, such candidates also shall be considered eligible who have appeared in Acharya/M.A. Sanskrit and M.Ed examination but result is awaited. Such candidates shall be given admission on provisional basis and they are required to submit the complete result before filling up of the examination forms of six months course work; failing which their admission will be treated as cancelled.
- v. Entrance test is compulsory for those candidates who have cleared UGC NET/ SLET in Education/Sanskrit/Sanskrit Traditional, M.Phil/ Vishishtacharya in Education/ Sanskrit. **Only those candidates who have cleared JRF are exempted from appearing in VVET, but they must fill online application with required Fee.**
- vi. Reservation policy of G.O.I. shall be followed (Scheduled Caste-15%, Scheduled Tribes-7.5%, OBC-27%, EWS-10%) Kashmiri Migrants and other reservations are as per rule of GOI.

SSET (B.Ed) Eligibility	SAET (M.Ed) Eligibility	VVET (Ph.D) Eligibility
<p>1. Atleast 50% marks or equivalent grade in Shastri/ B.A. (Sanskrit)/Acharya /M.A.(Sanskrit).</p> <p>2. Those who are appearing for qualifying examination can also apply.</p> <p>3. Minimum age-20 yrs as on 01-10-2021.</p>	<p>1. Atleast 50% marks or equivalent grade in Shiksha Shastri/ B.Ed (with Sanskrit Teaching Subject), Shastri / B.A. (Sanskrit).</p> <p>2. Those who are appearing for qualifying examination can also apply.</p> <p>3. Minimum age-22 yrs as on 01-10-2021.</p>	<p>1.(A) At least 55% marks or equivalent grade in Acharya / MA (Sanskrit).</p> <p>(B) At least 55% marks or equivalent grade in Acharya / MA (Sanskrit) and at least 55% marks or equivalent grade in Shiksha Acharya/ M.Ed. (For Ph.D. in Education).</p> <p>2. Those who are appearing for qualifying examination can also apply.</p> <p>3. Entrance test is compulsory for those candidates who have cleared UGC NET/ SLET in Education/Sanskrit/Sanskrit Traditional, M.Phil/ Vishishtacharya in Education/ Sanskrit. Only those candidates who have cleared JRF are exempted from appearing in VVET, but they must fill online application with required Fee.</p>

Note: Relaxation of 5% marks to SC/ST/OBC/other disabled candidates. Reservation policy of Govt. of India will be followed.

4. Method of Selection

Admission to Shiksha Shastri/ Shiksha Acharya/Vidya Varidhi Course will be through written Entrance Test called SSET/SAET/VVET. All candidates seeking admission to the concerned course must apply online through University/University website. All eligible candidates will be required to appear for written test. Admit cards for appearing in the SSET/SAET/VVET will be downloaded from the University/University website: www.slbsrsv.ac.in. In case having problem in downloading the admit card kindly **contact Shri Lal Bahadur Shastri National Sanskrit University, New Delhi.**

5. Seat Availability

The admission will be strictly on the basis of number of seats & merit.

Sr. No.	Course Name	Available Seats
1.	Shiksha Shastri (B.Ed)	200
2.	Shiksha Acharya (M.Ed)	50
3.	Vidya Varidhi (Ph.D)	171

Subject wise available seats in Ph.D.

Sl. No.	Subject Name	Available Seats
1	Education	97
2	Sahitya	8
3	Puranetihas	0
4	Prakrit	19
5	Nyaya	2
6	Sankhyog	0
7	Jain Darshan	12

8	Sarva Darshan	7
9	Mimansa	0
10	Vedanta/Advait	0
11	Vishishtadvait	5
12	Veda	2
13	Paurohitya	9
14	Vyakaran	2
15	Dharamshastra	0
16	Jyotish	8
17	Vastushastra	0
	Total	171

Note:- As per U.G.C. regulations 2016 the following number of seats are permissible under each research supervisor is as follows:

Sr. No.	Designation	Maximum Seats
1.	Professor	08
2.	Associate Professor	06
3.	Assistant Professor	04

The Vice-Chancellor can marginally change the number as per the recommendations of the Departmental/ Research Committee or due to any other unavoidable circumstances.

6. Course Fee

Sr. No.	Course Name	Fees
1.	Shiksha Shastri (B.Ed) Each Year	5500/-
2.	Shiksha Acharya (M.Ed) Each Year	6500/-
3.	Vidya Varidhi (Ph.D)	5350/-

Tuition Fee:- Education is free, but for other expenditure a candidate will have to pay fees at the time of admission as per rules of the University.

Other expenditures:- For whatever miscellaneous expenditure is to be done on matters related to training activities. This fund will be spent strictly in accordance with the students' activities only.

7. Reservation of seats

(A) Out of the total number of seats in Shiksha Shastri (B.Ed)/ Shiksha Acharya (M.Ed)/ Vidya Varidhi (Ph.D), reservation as per rules of the Government of India will be applicable as indicated below -

- For candidates belonging to Scheduled Caste 15%
- For candidates belonging to Scheduled Tribe 7.5%
- For other disabled/Blind 5%
- For Other Backward Classes(OBC) Note:- In case of non-availability of OBC candidates the seats will be open for General Category candidates as per the directives of UGC/GOI 27%

- Kashmiri Migrants/Non-Migrants 5%
- For Children/Widows of Armed Forces personnel disabled/martyrs in the war/hostilities Secretary - Army/Navy/ Air-force Board 3%
- For sportsmen (For participating at National/International level competitions only) 2%
- University employee children/spouse 2%
- **Shastri/Acharya passed from University** 20%

Candidate who belongs to any of the above reserved categories should bring a certificate of their category duly attested by a Gazetted Officer at the time of admission in University. Failing which the eligibility will be rejected. **In case of non-availability of such candidates, the seats will be filled from the general category.** Allotment of reservation of seats will be done by SLBSNSU only.

(B) Competent Authorities for issuing the Certificates for Reserved Categories

- (i) Candidates belonging to SC/ST/OBC Category-District Magistrate/Sub-Divisional Magistrate/Tehsildar/Mandal Revenue officer (M.R.O.)
- (ii) Other disabled and blind- Chief Medical Officer of Civil Hospital (**Only 40% or more disability will be considered.**)
- (iii) For Children/Widows of Armed Forces personnel disabled/martyrs in the war/hostilities Secretary-Army/Navy/Air-force Board.
- (iv) For Kashmiri Migrants – Deputy Commissioner/Competent Authority (with office stamp).

8. Educational stream-wise reserved seats

1. Out of all the available seats for Shiksha Shastri, sixty percent (60%) seats will be filled by candidates belonging to traditional stream (Shastri/Acharya OR equivalent traditional degrees) and the remaining forty percent (40%) by candidates belonging to modern Stream B.A. (With Sanskrit in all three years)/ M.A. (Sanskrit) or equivalent degree.
2. A Candidate passed/appearing Acharya second year/Equivalent traditional course/ M.A.(Skt.) after Shastri/B.A. (with Sanskrit as main subject in all three years) will be considered as traditional stream.
3. **Twenty percent (20%) seats shall be reserved for the students passed qualifying examination from the Shri Lal Bahadur Shastri National Sanskrit University.**

9. Entrance Test–2021-22 (Important Dates)

Shri Lal Bahadur Shastri National Sanskrit University, New Delhi will conduct Shiksha Shastri (B.Ed) Entrance Test (SSET), Shiksha Acharya (M.Ed) Entrance Test (SAET) & Vidya Varidhi (Ph.D) Entrance Test (VVET) at specified centres in different parts of the country. Eligible candidates can apply online through website www.slbsrsv.ac.in with in time.

Important Dates:

- | | |
|--|--|
| ➤ Online application will start from | 08 st May , 2021 to 20 th June, 2021 |
| ➤ Online application with late fee from | 21 th June, 2021 to 30 th June, 2021 |
| ➤ Application Modification Date | 01 st July, 2021 to 08 th July, 2021 |
| ➤ Online Admit Card can be downloaded from | from 09 th July, 2021 |
| ➤ Examination Date | 01 st August, 2021 (Sunday) |
| ➤ Declaration of Result | 09 th August, 2021 |

Application Fee

- Application **must be filled through online only**. Filled Application form can be downloaded for own reference.
- Application fee for SSET/SAET/ VVET is Rs.1500/- (Rupees Fifteenhundred only) and after due date the fee will be Rs. 2500/- only. (including late fee of Rs. 1000/-)
- In case of non availability of online facility, the application form can also be downloaded and submitted along with relevant documents and Demand Draft should be in favour of "**Registrar, S.L.B.S.N.S.University**" drawn on any Nationalized Bank payable at New Delhi by Registered Post/ Speed Post.

10. Examination Centre

The allotment of the centre for examination shall be done as per information given by the student. **Once the centre for examination is allotted, it will not be changed. The candidate has to appear at the allotted centre only.**

S.No.	Exam Centre Name	Code No.
1.	New Delhi	0101
2.	Varanasi	0201
3.	Puri	0301
4.	Tirupati	0401

11. Most Important

1. The applicants appearing for SSET-2021/ SAET-2021/ VVET-2021 can fill prescribed online application from website:- www.slbsrsv.ac.in .
2. Fill the online application very carefully.
3. The facts mentioned in the online application will be duly verified at the time of examination and admission.
4. On verification of any type of false information legal action as per rules will be taken. It also includes disqualification from examination or cancellation of admission.
5. Upload your clear and latest passport-size photo with date on the online application form. **The Photo clicked before 3 months will not be accepted.** If the photo does not match properly at the time of examination/admission then it may result in disqualification from the examination/ cancellation of admission or any other legal action deemed fit.
6. The online applications filled after the last date will not be accepted.
7. Only eligible candidates can appear in the written test. Non-eligible candidates appearing for **SSET-2021/ SAET-2021/ VVET-2021** will themselves be responsible for the consequences.

12. Notable Points

1. Only eligible candidates in SSET-2021/ SAET-2021/ VVET-2021 will be admitted in order of merit.
2. Shiksha Shastri/Shiksha Acharya course is recognized by NCTE & Vidya Varidhi Course is recognized by UGC. The admission will be strictly on the basis of number of seats and merit of University.
3. Scrutiny of eligibility for admission, decisions regarding verification of reservations etc. are under the control of the University.
4. **No re-evaluation of the answer copy is permissible.**
5. Admit Cards will be downloaded from 09-07-2021 onwards.
6. The entry in the Examination Hall will not be allowed without Admit Card.
7. At the time of Admission in University to Shiksha Shastri (B.Ed)/ Shiksha Acharya (M.Ed)/ Vidya Varidhi (Ph.D), The submission of original Admit Card of the related Programme will be Compulsory.
8. The merit list will be valid for the year 2021-22 only.

9. In case of admission, the decision of the Vice-Chancellor shall be final.
10. All legal matters will be settled under DELHI HIGH COURT JURISDICTION only.
11. It is compulsory to produce Admit Card at the time of Entrance Test.
12. **The candidate appearing in the test should bring his/her own blue ball point pen for the test. Use of Pencil is not allowed.**
13. Candidates using unfair means, getting external help or helping others or indulging in indiscipline during test will be disqualified. Legal or Judicial action can also be initiated.
14. In case of mismatch of photo, doubt etc. suspension from exam or legal action will be taken. For any such inconvenience, the candidate himself/herself will be responsible for this.
15. **Calculator, Mobile Phone or any other electronic equipment etc. are prohibited in the examination hall.**

13.(A) Question Paper Format

A. Question Paper Format (Shiksha Shastri)

The Shiksha Shastri Entrance Test (SSET) will consist of one part only.

Time 10.00 A.M. to 12.00 Noon

Total Marks-200

(i) Proficiency in Sanskrit Language	25 Ques./50 marks
(ii) General Knowledge & Mental Ability	25 Ques./50 marks
(iii) Teaching Aptitude	25 Ques./50 marks
(iv) Sanskrit Literature	25 Ques./50 marks

For each question four choices of the answer shall be provided. **Out of these only one will be the correct answer.** Fill the correct answer in OMR sheet with this mark (●). If more than one answers are marked for any question, it will be treated as wrong and no mark will be awarded for such answer. For Example please see the specimen copy of Answer Sheet. **All the questions will be in Sanskrit medium.**

Evaluation Method

The Shiksha Shastri is a professional course for Sanskrit Teachers. Therefore, Securing at least 35% marks separately in proficiency in **Sanskrit language and Sanskrit Literature** i.e. in First and fourth sections..On the basis of this, remaining sections will be evaluated. Minimum 20% marks in each of the remaining section will be compulsory for passing. Students will be evaluated by the passing marks specified in all the sections.

B. Question Paper Format (Shiksha Acharya)

The Shiksha Acharya Entrance Test (SAET) will consist of question paper in One Part only.

Time 10.00 A.M. to 12.00 Noon

Total Marks-200

SAET will comprise of 100 Multiple choice questions. This part will have following four sections:-

(i) Proficiency in Sanskrit Language	25 Ques./50 marks
(ii) Educational Psychology	25 Ques./50 marks
(iii) General Knowledge related to Education & Teaching	25 Ques./50 marks
(iv) Teaching of Sanskrit	25 Ques./50 marks

For each question Four choices of the answer shall be provided. Out of these only one will be the correct answer. Fill the correct answer in OMR sheet with this mark (●). If more than one answers are marked for any question, it will be treated as wrong and no mark will be awarded for such answer. For Example please see the specimen copy of Answer Sheet. **All the questions will be in Sanskrit medium.**

C. Question Paper Format (Vidya Varidhi)

Syllabus and Question paper Format for All Shastras/ Subjects :

The candidates appearing for this test are expected to-

- Have sufficient knowledge in the subject offered at Acharya/M.A. level;
- Have introductory knowledge of research methodology/ editing a book or adept in the science of manuscripts.
- Have sufficient general knowledge about Indian History and its culture, Sanskrit literature and the various stages of the development of language;
- Have sufficient general knowledge of the contemporary world and the constitutional structure of modern India.

For this entrance test, there will be one paper of two hours with total marks of 200 per paper.

Question Paper-1 : Time: 02:00 to 4:00 P.M.

Total Marks: 200

There will be 100 objective type questions on the following topics **for all shastras-**

- | | |
|---|-------------------|
| A. General knowledge (Introductory in Sanskrit Vangmay (India and Indian Society and culture) | 20 Ques./40 marks |
| B. Fundamentals of all the disciplines (Shastras). (basic principles only) | 20 Ques./40 marks |
| C. Functional Sanskrit Grammar (Sandhi, Compounds, Case-endings voices, Subanta, Tinganta, Kridanta, Taddhita etc.) | 20 Ques./40 marks |
| D. General knowledge | 20 Ques./40 marks |
| E. Research Methodology | 20 Ques./40 marks |

Ph.D (Education)

- | | |
|---|-------------------|
| A. General knowledge (Introductory in Sanskrit Vangmay. | 20 Ques./40 marks |
| B. Teaching of Shastra - Darshan, Vyakaran and Sahitya. | 20 Ques./40 marks |
| C. Functional Sanskrit Grammar (Sandhi, Compounds, Case- endings, voices, Subanta, Tinganta, Kridanta, Taddhita etc.) | 20 Ques./40 marks |
| D. Educational Philosophy
Educational Psychology
History and Problems of Indian Education | 20 Ques./40 marks |
| E. Educational Research Methodology | 20 Ques./40 marks |

List of Interdisciplinary Subjects:

- VEDANTA/ DVAIT/ADVAIT/** Samkhyayoga, Nyaya, Vaisheshik, Puranetihasa, Mimansa, Agama, Buddhist Philosophy, Jain Philosophy, Sarva-Darshan, Sanskrit

	VISHISHTADVAIT	(Philosophy) Tantra-yoga, Ramanand Vedanta, Vishishtadvait, Vedanta/Dwaitadwait/Vedanta.
2.	SANKHYAYOGA	Vedanta, Nyaya-Vaisheshikam, Puranetihasa, Buddhist Philosophy, Jain Philosophy, Agama, Ayurveda, Sanskrit (Philosophy Group) Tantra- yoga/Dwaitadwait/Vedanta.
3.	NYAYA-VAISHESHIK	Vedanta, Samkhya-Yoga, Buddhist Philosophy, Jain Philosophy, Sanskrit (Philosophy Group), M.A. in Philosophy; Tantra-Yoga, Sarva-Darshan.
4.	PURANETIHASA	Vedanta, Sankhya-Yoga, Veda, Jyotish, Dharma Shastra, Agama, Tantra Yoga, Sarva-Darshan, Sahitya, Sanskrit (Sahitya).
5.	VYAKARAN	Veda, Literature, Samkhya-Yoga, Puranetihasa, Philosophy, Sanskrit (Grammar Group), Comparative Philosophy.
6.	JYOTISHA	Vedanga, Siddhanta Jyotish, Phalit-Jyotish, Vastu Shastra, Puranetihasa, Dharma shastra, Agriculture Science, Paryavaran Vigyan, Astronomy, Karma-Kanda, Paurohitya, Dharmagama, Sarva-darshan.
7.	VASTU SHASTRA	Vedanga, Siddhanta Jyotish, Phalit-Jyotish, Puranetihasa, Dharmashastra, Agriculture Science, Paryavaran Vigyan, Astronomy, Karma-Kanda, Paurohitya, Dharmagama, Sarva-darshan.
8.	DHARMA-SHASTRA	Mimansa, Veda, Jyotish, Karma-Kanda, Paurohitya, Puranetihasa, Culture, Comparative law, Indian law, Modern Indian law, Dharmagama.
9.	MIMAMSA	Dharmashastra, Veda, Vedanta, Agam, Sanskrit (Philosophy Group) MA (Philosophy) Tantra-Yoga. Samkhya-Yoga, Dharmagama, Sarvadarshana.
11.	JAINISM	Prakrit Language, Pali, Sanskrit, Buddhism, Samkhya-yoga, Art and Architecture, Ancient Indian History and Culture Jaintantra, Bauddha-Tantra, Sarva-Darshan.
12.	SARV DARSHAN	Vedanta, Dwaitadwait, Sanskrit (Philosophy Group), Western Philosophy.
13.	LITERATURE	Vyakaran, Puranetihasa, Tantra-Agama, Culture, Philosophy, Pali, Prakrit Language.
14.	VEDA / KARMAKANDA	Vyakarana, Vedanta, Agama, Tantragama, Yoga-Tantra, Dharmashastra, Mimansa, Paurohitya, Puranetihasa, Sankhya-Yoga, Ancient Indian History and Culture, Archeology, Epigraphy, Ayurveda, Jyotish, Sarvadarshana.
15.	PRAKRIT LANGUAGE	Sanskrit Rupakvangmay, Jaindarshan, Bauddha-Darshan, Bhasha-Shastra, Ancient Indian History and Culture, Veda, Vedanta, Epigraphy, Ayurveda, Jyotish, Mantra Shastra, Vastu Shastra.
16.	EDUCATION	Educational Philosophy, Educational Psychology, Educational Research, Educational Technology, Teacher Education etc.

परिशिष्ट क-(i)

शिक्षाशास्त्रप्रवेशपरीक्षापाठ्यक्रमः

प्रथमः भागः (अ)

प्रथमः खण्डः - 50 अङ्काः

द्वितीयः खण्डः - 50 अङ्काः

संस्कृतभाषादक्षता - विषय-क्षेत्रम्	सामान्यज्ञान-परीक्षण- विषय क्षेत्रम्
1. <u>सन्धिः</u> शब्दरूपाणि धातुरूपाणि	<u>भारतीयसंस्कृतिः इतिहासः</u> संगीतम् तिथिः चित्रकला घटना
2. <u>प्रत्ययः</u> कृत् अपत्यार्थक मतुप्/वतुप् टाप्, डीप्, डीष्	नाटकमूक्रीडाः <u>भारतीयसंविधानमूराज्यम्</u> साहित्यम् (संस्कृत) भाषाः संयुक्त राष्ट्र संघ ऐतिहासिकस्थानानि साक्षरता (भारतीय एवं विदेशी) जनसंख्या राजधानी
3. <u>समासः</u> अव्ययीभावः तत्पुरुषः द्वन्द्व/द्विगु कर्मधारय/नञ् बहुव्रीहिः	पर्यावरणम् पुरस्कारः-शांति/ क्रीडा /साहित्य/विज्ञान विशिष्ट-दिवसः मानवाधिकारः
4. <u>प्रक्रियाएँ</u> णिजन्त सन्नन्त	महत्त्वपूर्ण विश्व-सम्मेलनम् विज्ञानम् (प्राचीन) राष्ट्रीयस्तरे संस्कृतसंस्थानानि
5. <u>वाच्य</u> कर्तृवाच्य कर्मवाच्य भाववाच्य	समसामयिक-विषयः मानसिकयोग्यता-विषयक्षेत्रे वर्णमाला-क्रमनिर्धारणम्
6. <u>कारक एवं उपपद विभक्ति</u> कर्म करण सम्प्रदान अपादान अधिकरण	संख्या-क्रमनिर्धारणम् आरोह/अवरोहक्रमम् समयः वार, दिन, घण्टे दर्पणे समयः/शब्दः आकृतयः कार्य-कारण, अंश-पूर्ण
7. <u>वर्तनीदोषाः</u>	आधार-आधेय सम्बन्धः भिन्न-शब्द पृथककुरुत संख्या-श्रेणी (आगामी)निर्धारणम् अनुपातात्मक-संख्या/सम्बन्धः सार्थक-क्रम (विभिन्न वस्तुएँ) गणितीय तार्किकता मानवीयसंबन्धः सामान्यतर्ककथनम्

तृतीयः खण्डः - 50 अङ्काः	चतुर्थः खण्डः - 50 अङ्काः
शिक्षण-अभिरुचिः - विषयक्षेत्रम्	संस्कृतवाङ्मयम् - विषयक्षेत्रम्
शिक्षा-उद्देश्यानि शिक्षक-गुणाः शिक्षा-सिद्धान्तम् अनुशासनम् शिक्षण-वृत्तिः कक्षा-प्रबंधनम् शिक्षक-भूमिका शिक्षण-उद्देश्यानि प्राचीन-शिक्षा गृहकार्यम् शिक्षायाः चेतना शिक्षा-आयोगः शिक्षा-समस्याः जीवन-मूल्य शिक्षा शिक्षा-मनोविज्ञानम् शिक्षा का इतिहास	वैदिकवाङ्मयम्-विषयक्षेत्रे वैदिकवाङ्मयम् ब्राह्मण, आरण्यक उपनिषद्, वेदान्त दर्शनम् पुराणम् रामायणम् महाभारतम् महाकाव्यम् कविः, नाटकम् गद्य, चम्पूः आधुनिक-रचनाः एवं रचनाकारः

परिशिष्ट क-(ii)

शिक्षाचार्यप्रवेशपरीक्षापाठ्यक्रमः

प्रथमभागः

‘अ’ खण्डः संस्कृतभाषादक्षता

50 अङ्काः

1. माहेश्वरसूत्राणि, प्रत्याहारनिर्माणम् च
2. वाच्यपरिवर्तनम्
3. समासप्रक्रिया
4. कृत्प्रत्ययाः
5. तद्धितप्रत्ययाः
6. कारकाणि एवं उपपदविभक्तयः
7. सन्धिः
8. प्रक्रियाः -णिजन्तः, सन्नन्तः
9. लकारप्रयोगः

‘ब’ खण्डः शिक्षामनोविज्ञानम्

50 अङ्काः

1. मनोविज्ञानपरिभाषा
2. बालानाम् अवस्थागतविशेषताः
3. अधिगमसंप्रत्ययः, विशेषताः
4. अभिप्रेरणा-विशेषताः, प्रविधयः, युक्तयः
5. बुद्धिः-सिद्धान्ताः मापनं, बुद्धिपरीक्षणम्
6. व्यक्तित्वस्यार्थः, प्रकृतिः, मापनम्
7. विशिष्टबालकाः
8. सांख्यिकी

‘स’ खण्डः शिक्षा एवं शिक्षणसम्बद्धसामान्यज्ञानम्

50 अङ्काः

1. शिक्षणसंस्था NCERT, NCTE, DIET, CBSE, UGC etc.
2. भारतीयसंविधानम्
3. राष्ट्रियपाठ्यक्रमरूपरेखा
4. शिक्षानीतिः
5. शिक्षागतसमस्याः
6. शिक्षाप्रकारः
7. अध्यापकशिक्षा-सेवाकालिकप्रशिक्षणम्
8. विभिन्नशिक्षायोगाः
9. केन्द्रिकपाठ्यक्रमः (Core curriculum)
10. दूरस्थशिक्षा
11. पर्यावरणशिक्षा
12. राष्ट्रीयसाक्षरतामिशन

13. प्रौढशिक्षासंस्था:

14. साक्षरता

15. क्रियात्मकमनुसंधानम्

‘द’ खण्डः संस्कृतशिक्षणम्

50 अङ्काः

1. संस्कृतशिक्षणम्

2. विभिन्नाः उपागमाः

3. पाठ्यपुस्तकसम्प्रत्ययः

4. शिक्षणपद्धतयः उद्देश्यम्, सोपानानि

5. श्रव्यदृश्योपकरणानि

6. पाठ्यसहगामिक्रियाः

7. पाठयोजनासोपानानि

8. मूल्याङ्कनम्

परिशिष्ट क-(iii)

विद्यावारिधिप्रवेशपरीक्षापाठ्यक्रमः

पाठ्यक्रमः

Part-A- शोध प्रविधि:(Research Methodology)

(Common for All Shastras) Max. Marks-40

I. अनुसन्धान (Research)पदव्याख्यानम्

1. Researchपदेन समानार्थकानाम् "अनुसन्धान", "गवेषणम्", "संशोधनम्", "परिशोधनम्"इत्यादीनां विवरणम् ।
2. संस्कृतवाङ्मये अनुसन्धानस्य प्राचीनता, उदाहरणाणि च ।
3. संस्कृतवाङ्मये अनुसन्धानस्य आवश्यकता तत्प्रयोजनञ्च ।

अनुसन्धानस्य स्वरूपम्,सीमा च

1. अनुसन्धानस्य स्वरूपम् ।

2. अनुसन्धानसोपानानि ।

3. संस्कृतवाङ्मये अनुसन्धानस्य सीमा ।

(अ) वैदिक-लौकिक-दर्शनवाङ्मयम्

(इ) मातृकाभ्यः पाठसमीक्षात्मकसम्पादनम् ।

(आ) ग्रन्थानां समीक्षात्मकमध्ययनम्

(ई) संस्कृतविदुषां व्यक्तित्वं कृतित्वञ्च ।

II. अनुसन्धानप्रबन्धविषयचयनम्, शोधप्रस्तावः, संक्षिप्तकानिर्माणञ्च

1. अनुसन्धानविषयचयनेअवधेयाः अंशाः।

(अ) अभिरुचिः (आ) योग्यता (इ) विषयस्य प्राधान्यम् (ई) सामग्रीणामुपलब्धिः (उ) स्पष्टत्वम् (ऊ) असन्दिग्धत्वम्

(ऋ) अनुसन्धेयत्वम् (ॠ) अध्ययनयोग्यत्वम् (ए) समाधानयोग्यत्वम् इत्यादयः ।

2. अनुसन्धानविषयचयनप्रक्रिया

III. सामग्रीसङ्कलनम्, तत्स्रोतांसि सम्बद्धसाहित्यस्य सर्वेक्षणं च

1. प्राथमिकस्रोतांसि— मूलग्रन्थाः, व्याख्याः, पुरातत्त्वाधारः, शिलाशासनानि, शासकीयानि अभिलेखानि च।
2. आनुषङ्गिकस्रोतांसि— साहित्येतिहासः, ग्रन्थसूची, शोधपत्रिकाः, कोशाः, लेखनानि च।
3. आधुनिकोपकरणानि— अन्तर्जालम्, जालस्थानानि, ई-शोधपत्रिका, ई-कोशाः।
4. ग्रन्थालयः, ग्रन्थालयप्राप्यप्रयोजनानि।

IV. शोधपत्र- शोधप्रबन्धनिर्माणम्, तन्निर्माणे मूलसिद्धान्ताः, शोधप्रबन्धप्रस्तुतिश्च

1. शोधपत्रस्वरूपम्, रूपरेखा, उद्देश्यम्, निर्माणक्रमः, लेखनरीतिः, प्रस्तुतिक्रमश्च
2. शोधप्रबन्धनिर्माणम्, रूपरेखा, तत्प्रतिवेदनञ्च— शोधसारनिर्माणम्।
3. शोधप्रबन्धस्य पूर्वभागः तत्रत्याः विविधाः अंशाः— प्रमाणपत्रम्, पुरोवाक्, भूमिका।
4. विमर्शात्मकशोधप्रबन्धस्य अध्यायाः उपसंहारः भाव्यनुसन्धानसूचना च।
5. शोधप्रबन्धस्य अन्तिमभागः— परिशिष्टम्— तस्योपयोगः— उद्देश्यम्— परिशिष्टगतांशाः— श्लोकसूची, श्लोकपादसूची, पारिभाषिकपदसूची— उल्लिखितग्रन्थ— तत्कृतसूची— अनुशीलितग्रन्थसूची एवमादि।

V. शोधप्रबन्धलेखनेऽनुसर्तव्याः नियमाः, अनुसन्धात्रा अवधेयाः अंशाः

1. कार्यावसरीया ग्रन्थसूची(Working Bibliography) ।
2. टिप्पणीक्रमः ।
3. उद्धरणनियमाः।
(अ) लेखनाम्, (आ) ग्रन्थानाम् (इ) एकलेखनग्रन्थानाम् (ई) नानालेखनग्रन्थानाम् (उ) अनामिकग्रन्थानाम्
4. पादटिप्पणीनियमाः।
5. अक्षरमुद्रणम्(Spelling), वक्राक्षराणि(Italic), अङ्काः अल्पविरामः काल-देशाद्युल्लेखश्च, दोषशोधनम्(Proof)

Part-A- शैक्षिक शोध प्रविधिः(Educational Research Methodology) Max. Marks-40

1. अनुसन्धानपद्धतयः— ऐतिहासिकविधिः, वर्णनात्मकविधयः, प्रयोगात्मकविधिः
2. सम्बद्धसाहित्याध्यायनस्य महत्त्वम्, उपयोगिता, लाभाः
3. न्यादर्शाचयनप्रविधयः
(a) सामान्ययाहच्छिकन्यादर्श (b) स्तरीकृतयाहच्छिकन्यादर्श
(c) क्रमबद्धयाहच्छिकन्यादर्श (d) सोद्देश्ययाहच्छिकन्यादर्श
4. अनुसन्धानोपकरणानि
(a) प्रश्नावलिः (b) अभिवृत्तिमापनी
(c) साक्षात्कारः (d) मनोवैज्ञानिकपरिक्षाणानि
5. शिक्षायाम् अनुसन्धानक्षेत्राणि
(a) भाषाशिक्षणक्षेत्रम् (b) छात्रसमस्याः
(c) अध्यापकसमस्याः (d) अध्यापकशिक्षासमस्याः

परिशिष्ट ख (i)

आदर्शप्रश्नपत्रम्

शिक्षाशास्त्र-आदर्शप्रश्नपत्रम्

शिक्षाशास्त्र-आदर्शप्रश्नपत्रम् Sample Question paper

शिक्षाशास्त्रस्य छात्रेण लेखितव्यम्

नाम

Name

अनुक्रमाङ्कः/Roll No.

पुस्तिकासंख्या/BookletS.No.

समयः सार्द्धघण्टाद्वयम्

Time: 2.00 Hours

प्रश्नाङ्कः 100 / Questions- 100

सम्पूर्णाङ्कः 200

Maximum Marks 200

अवधेयम्-

1. प्रश्नपत्रस्य पुस्तिकायाः क्रमसंख्या निर्दिष्टस्थाने लेखनीया।
2. छात्रस्य यः अनुक्रमाङ्कः प्रवेशपत्रे अस्ति, स एव उत्तरपत्रे लेखनीयः।
3. सर्वे प्रश्नाः विकल्पचतुष्टयात्मकोत्तराः केवलैकशुद्धोत्तराश्च।
4. प्रतिप्रश्नम् उत्तराणां चत्वारः विकल्पाः सन्ति। तेषु श्रेष्ठः विकल्पः एव चयनीयः, (●) इति चिह्नेन च उत्तरपत्रे (OMR Sheet) अङ्कयितव्यः।
5. परीक्षासमयावधिः दशवादनतः द्वादशवादनपर्यन्तम् विद्यते (10:00-02:00)

प्रथमः भागः 'अ'

प्रथमखण्डः-संस्कृतभाषादक्षता

सर्वे प्रश्नाः अङ्कद्वयपरिमिताः।

1. एतद् गुणसन्धेः उदाहरणम्-
(अ) गङ्गौघः (ब) प्रेजते
(स) उपेन्द्रः (द) श्रीशः
2. 'मातः' इति पदं 'मातृ' शब्दस्य-
(अ) पंचमी-एकवचनम् (ब) षष्ठी-एकवचनम्
(स) प्रथमा-एकवचनम् (द) सम्बोधन-एकवचनम्
3. रेखाङ्कितपदस्य शुद्धपदपरिचयं चिनुत-
त्रिंशतः बालकानां गृहे सर्वे संस्कृतं वदन्ति। अत्र 'त्रिंशत्' पदस्य-
(अ) षष्ठी-एकवचनम् (ब) षष्ठीबहुवचनम्
(स) पञ्चमी-एकवचनम् (द) द्वितीयाबहुवचनम्
4. रेखाङ्कितपदस्य शुद्धं पदपरिचयं चिनुत-
भवतः नाम किम् ? अत्र 'भवतः' पदस्य-

- (अ) पञ्चमी-एकवचनम् (ब) द्वितीयाबहुवचनम्
 (स) षष्ठी-एकवचनम् (द) षष्ठीबहुवचनम्
5. चिन्त् + तुमुन् = ?
 (अ) चिन्तितम् (ब) चिन्तितुम्
 (स) चिन्तयितुम् (द) चिन्तयितुमुन्
6. कस्मिन् पदे तद्धितप्रत्ययः न प्रयुक्तः ?
 (अ) गांगेयः (ब) दैनिकः
 (स) गायकः (द) सर्वत्र
7. कस्मिन् समस्तपदे कर्मधारयसमासः अस्ति ?
 (अ) घनश्यामः जलदः (ब) आरूढवानरः वृक्षः
 (स) सपुत्रः पिता (द) यशोधनः राजा
8. कस्मिन् रेखाङ्कितपदे अव्ययीभावसमासः अस्ति ?
 (अ) सविद्यं पुरुषम् (ब) प्रपर्णः वृक्षः
 (स) द्वित्राः जनाः (द) सादरं नमति
9. बालिके पादपान् रोपयतः इति वाक्यं कर्मवाच्ये कथं भवति ?
 (अ) बालिकाभ्यां पादपाः रोप्यन्ते। (ब) बालिके पादपाः रोप्यन्ते।
 (स) बालिकाभिः पादपाः रोप्यन्ते। (द) बालिकाभ्यां पादपाः रोप्यन्ते।

द्वितीयखण्डः

सामान्यज्ञानपरीक्षणं मानसिकयोग्यता च

1. एषु कः प्रसिद्धः शहनाईवादकः ?
 (अ) बिरजू महाराजः (ब) बिस्मिल्ला खान
 (स) पं. रविशंकरः (द) भीमसेनः जोशी
2. शकसंवत्सरस्य प्रारम्भः कस्माद् ईसवीय-वर्षात् अभवत्.....?
 (अ) 78 ई. (ब) 70 ई.
 (स) 56 ई. (द) 155 ई.
3. मूलभूत-अधिकारान् कः निरोद्धुम् सक्षमः ?
 (अ) उच्चतमः न्यायालयः (ब) राष्ट्रपतिः
 (स) प्रधानमंत्री (द) लोकसभा
4. शिक्षासम्बन्धिनी संयुक्तराष्ट्रसंघस्य संस्था का ?
 (अ) यूनीसेफ (ब) यूनेस्को
 (स) आई.एल.एम. (द) सी.एस.आई.आर.
5. गोवाप्रदेशस्य भाषा अस्ति ?
 (अ) पुर्तगाली (ब) कोंकणी
 (स) कन्नड (द) मराठी
6. अग्रिमः वर्णः कः ? ख फ छ ठ - ?
 (अ) च (ब) थ
 (स) ट (द) क

7. भिन्नं किम्
 (अ) चर्म-उपानहौ (ब) काष्ठम्-आसन्दिका
 (स) स्वर्णम्-आभूषणम् (द) भाण्डम्-मृत्तिका
8. भारतम् हिमालयः :: हिमालयः :
 (अ) गौरीशङ्करशिखरम् (ब) कुम्भकारः
 (स) गुहाः (द) प्रपाताः
9. भिन्नः कः ?
 (अ) चित्रकारः (ब) कुम्भकारः
 (स) पत्रकारः (द) वर्गाकारः
10. अग्रिमसंख्या का ? 8, 11, 15, 18, 22, 25, 29.....?.....
 (अ) 36 (ब) 35
 (स) 32 (द) 34

तृतीयखण्डः

शिक्षण-अभिरुचि-परीक्षणम्

1. प्रशिक्षणस्य उद्देश्यम् अस्ति-
 (अ) आजीविकोपलब्धिः (ब) शिक्षणकौशलविकासः
 (स) राष्ट्रसेवा (द) शिक्षायाः प्रोन्नतिः
2. कः शिक्षणसिद्धान्तः शुद्धः-
 (अ) सरलात् कठिनं प्रति (ब) अज्ञातात् ज्ञातं प्रति
 (स) सूक्ष्मात् स्थूलं प्रति (द) कठिनात् सरलं प्रति
3. शोभनः अध्यापकः छात्रान्-
 (अ) पूर्वं परिश्रमं कृत्वा पाठयति। (ब) उच्चस्वरेण अध्यापयति।
 (स) छात्रान् स्वयं पठितुं निर्दिशति। (द) योग्यछात्राणां साहाय्येन पाठयति।
4. उच्चस्तरीयबालकेभ्यः आवश्यकम्-
 (अ) पृथक् शिक्षणम् (ब) विशिष्टसर्जनात्मककार्यम्
 (स) विशिष्टव्याख्यानम् (द) नवीनज्ञानम्
5. काव्यशिक्षणस्य उद्देश्यं भवति-
 (अ) चतुर्वर्गफलप्राप्तिः (ब) शब्दभण्डारस्य अभिवृद्धिः
 (स) काव्यरचनाकौशलविकासः (द) व्यवहार-चातुर्य-विकासः
6. उपनिषत्कालिकशिक्षायाः उद्देश्यम् आसीत्-
 (अ) इतिहासज्ञानम् (ब) वेदज्ञानम्
 (स) व्यवहारज्ञानम् (द) ब्रह्मज्ञानम्
7. वर्तमानराष्ट्रीयशिक्षानीतिः अस्मिन् ख्रीष्टाब्दे पुनरीक्षिता-
 (अ) 1998 (ब) 1992
 (स) 1977 (द) 1967
8. ग्रामीणछात्राणां विशिष्टशिक्षासम्पादनाय स्थापिताः विद्यालयाः सन्ति-
 (अ) सर्वोदयविद्यालयाः (ब) केन्द्रीयविद्यालयाः
 (स) ग्रामोदयविद्यालयाः (द) नवोदयविद्यालयाः

9. 'ऑपरेशन-ब्लैकबोर्ड' इत्यस्य अभिप्रायः-
 (अ) विद्यालयेषु श्यामपट्टानाम् उपलब्धिः (ब) पुरातनानां श्यामपट्टानां तक्षणम्
 (स) श्यामपट्टेषु कृष्णमसीलेपनम् (द) विद्यालये न्यूनतमशिक्षणसामग्रीप्रदानम्
10. अयं परामनोविज्ञानस्य जनकः -
 (अ) सिंगमंड फ्रॉयड (ब) एडलर
 (स) युंग (द) टर्मन
 चतुर्थः खण्डः
 संस्कृतवाङ्मयम्
1. आसु का अथर्ववेदस्य शाखा-
 (अ) पिप्पलादशाखा (ब) तैत्तिरीयशाखा
 (स) माध्यन्दिनशाखा (द) काण्वशाखा
2. साङ्ख्यदर्शनस्य प्रवर्तकः-
 (अ) मुरारिः (ब) गौतमः
 (स) कपिलः (द) भरतमुनिः
3. महाभारतस्य अङ्गभूतोऽयं ग्रन्थः-
 (अ) नाट्यशास्त्रम् (ब) सिद्धान्तलेशसंग्रहः
 (स) भगवद्गीता (द) साङ्ख्यतत्त्वकौमुदी
4. पुराणानि कति ?
 (अ) 10 (ब) 12
 (स) 18 (द) 20
5. शाकुन्तले दुष्यन्तस्य सारथी-
 (अ) मातलिः (ब) सूतः
 (स) माघः (द) अरुणः
6. सौन्दरानन्दकाव्यस्य रचयिता-
 (अ) कालिदासः (ब) अश्वघोषः
 (स) मुरारिः (द) राजशेखरः
7. शिवराजविजयस्य रचयिता-
 (अ) बाणः (ब) गुणाढ्यः
 (स) अम्बिकादत्तव्यासः (द) विजयसूरी
8. सङ्कल्पसूर्योदयः-
 (अ) गद्यकाव्यम् (ब) चम्पूकाव्यम्
 (स) नाटकम् (द) गीतिकाव्यम्
9. एषु एका आदिशंकरस्य रचना-
 (अ) ब्रह्मसूत्रभाष्यम् (ब) न्यायरक्षामणिः
 (स) उपदेशसाहस्री (द) योगवासिष्ठः
10. नलचम्पूकाव्यस्य रचयिता-
 (अ) त्रिविक्रमभट्टः (ब) भोजदेवः
 (स) वेंकटाध्वरिः (द) श्रीहर्षः

ANSWER SHEET/ उत्तर पत्रक
केवल नीले बॉल प्वाइंट पेन का ही प्रयोग करें
USE BLUE BALL POINT PEN TO FILL THIS PART

ANSWER SHEET/R SHN/उत्तर पत्रक क्रमांक

XXXXX**PART - C**

USE BLUE BALL POINT PEN ONLY

ROLL NUMBER अनुक्रमांक	QUESTION BOOKLET NO. प्रश्न पुस्तिका संख्या	CENTRE CODE केन्द्र कोड	DATE OF BIRTH जन्म तिथि	SUBJECT COURSE विषय पाठ्यक्रम																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td>1</td><td>1</td><td>1</td><td>1</td><td>1</td><td>1</td><td>1</td><td>1</td><td>1</td><td>1</td><td>1</td><td>1</td><td>1</td><td>1</td><td>1</td><td>1</td><td>1</td><td>1</td><td>1</td><td>1</td></tr> <tr><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td></tr> <tr><td>3</td><td>3</td><td>3</td><td>3</td><td>3</td><td>3</td><td>3</td><td>3</td><td>3</td><td>3</td><td>3</td><td>3</td><td>3</td><td>3</td><td>3</td><td>3</td><td>3</td><td>3</td><td>3</td><td>3</td></tr> <tr><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td></tr> <tr><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td></tr> <tr><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td></tr> <tr><td>7</td><td>7</td><td>7</td><td>7</td><td>7</td><td>7</td><td>7</td><td>7</td><td>7</td><td>7</td><td>7</td><td>7</td><td>7</td><td>7</td><td>7</td><td>7</td><td>7</td><td>7</td><td>7</td><td>7</td></tr> <tr><td>8</td><td>8</td><td>8</td><td>8</td><td>8</td><td>8</td><td>8</td><td>8</td><td>8</td><td>8</td><td>8</td><td>8</td><td>8</td><td>8</td><td>8</td><td>8</td><td>8</td><td>8</td><td>8</td><td>8</td></tr> <tr><td>9</td><td>9</td><td>9</td><td>9</td><td>9</td><td>9</td><td>9</td><td>9</td><td>9</td><td>9</td><td>9</td><td>9</td><td>9</td><td>9</td><td>9</td><td>9</td><td>9</td><td>9</td><td>9</td><td>9</td></tr> <tr><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr> </table>																					1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td>1</td><td>1</td><td>1</td><td>1</td></tr> <tr><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td></tr> <tr><td>3</td><td>3</td><td>3</td><td>3</td></tr> <tr><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td></tr> <tr><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td></tr> <tr><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td></tr> <tr><td>7</td><td>7</td><td>7</td><td>7</td></tr> <tr><td>8</td><td>8</td><td>8</td><td>8</td></tr> <tr><td>9</td><td>9</td><td>9</td><td>9</td></tr> <tr><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr> </table>					1	1	1	1	2	2	2	2	3	3	3	3	4	4	4	4	5	5	5	5	6	6	6	6	7	7	7	7	8	8	8	8	9	9	9	9	0	0	0	0	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td>1</td><td>1</td><td>1</td><td>1</td></tr> <tr><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td></tr> <tr><td>3</td><td>3</td><td>3</td><td>3</td></tr> <tr><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td></tr> <tr><td>5</td><td>5</td><td>5</td><td>5</td></tr> <tr><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td></tr> <tr><td>7</td><td>7</td><td>7</td><td>7</td></tr> <tr><td>8</td><td>8</td><td>8</td><td>8</td></tr> <tr><td>9</td><td>9</td><td>9</td><td>9</td></tr> <tr><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr> </table>					1	1	1	1	2	2	2	2	3	3	3	3	4	4	4	4	5	5	5	5	6	6	6	6	7	7	7	7	8	8	8	8	9	9	9	9	0	0	0	0	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th style="width: 25%;">DD</th> <th style="width: 25%;">MM</th> <th style="width: 25%;">YY</th> </tr> <tr> <td>1</td><td>1</td><td>1</td> </tr> <tr> <td>2</td><td>2</td><td>2</td> </tr> <tr> <td>3</td><td>3</td><td>3</td> </tr> <tr> <td>4</td><td>4</td><td>4</td> </tr> <tr> <td>5</td><td>5</td><td>5</td> </tr> <tr> <td>6</td><td>6</td><td>6</td> </tr> <tr> <td>7</td><td>7</td><td>7</td> </tr> <tr> <td>8</td><td>8</td><td>8</td> </tr> <tr> <td>9</td><td>9</td><td>9</td> </tr> <tr> <td>0</td><td>0</td><td>0</td> </tr> </table>	DD	MM	YY	1	1	1	2	2	2	3	3	3	4	4	4	5	5	5	6	6	6	7	7	7	8	8	8	9	9	9	0	0	0	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td> </td></tr> <tr><td>Shiksha Shastri (B.Ed) <input type="radio"/></td></tr> <tr><td> </td></tr> <tr><td>Shiksha Acharya (M.Ed) <input type="radio"/></td></tr> <tr><td> </td></tr> <tr><td>Vidyavaridhi (Ph.D) <input type="radio"/></td></tr> </table>		Shiksha Shastri (B.Ed) <input type="radio"/>		Shiksha Acharya (M.Ed) <input type="radio"/>		Vidyavaridhi (Ph.D) <input type="radio"/>
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
1	1	1	1																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
2	2	2	2																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
3	3	3	3																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
4	4	4	4																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
5	5	5	5																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
6	6	6	6																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
7	7	7	7																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
8	8	8	8																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
9	9	9	9																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
0	0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
1	1	1	1																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
2	2	2	2																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
3	3	3	3																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
4	4	4	4																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
5	5	5	5																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
6	6	6	6																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
7	7	7	7																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
8	8	8	8																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
9	9	9	9																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
0	0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
DD	MM	YY																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
1	1	1																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
2	2	2																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
3	3	3																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
4	4	4																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
5	5	5																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
6	6	6																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
7	7	7																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
8	8	8																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
9	9	9																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
Shiksha Shastri (B.Ed) <input type="radio"/>																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																															
Shiksha Acharya (M.Ed) <input type="radio"/>																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																															
Vidyavaridhi (Ph.D) <input type="radio"/>																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																															

PART - D

1	अ	ब	स	द	26	अ	ब	स	द	51	अ	ब	स	द	76	अ	ब	स	द
2	अ	ब	स	द	27	अ	ब	स	द	52	अ	ब	स	द	77	अ	ब	स	द
3	अ	ब	स	द	28	अ	ब	स	द	53	अ	ब	स	द	78	अ	ब	स	द
4	अ	ब	स	द	29	अ	ब	स	द	54	अ	ब	स	द	79	अ	ब	स	द
5	अ	ब	स	द	30	अ	ब	स	द	55	अ	ब	स	द	80	अ	ब	स	द
6	अ	ब	स	द	31	अ	ब	स	द	56	अ	ब	स	द	81	अ	ब	स	द
7	अ	ब	स	द	32	अ	ब	स	द	57	अ	ब	स	द	82	अ	ब	स	द
8	अ	ब	स	द	33	अ	ब	स	द	58	अ	ब	स	द	83	अ	ब	स	द
9	अ	ब	स	द	34	अ	ब	स	द	59	अ	ब	स	द	84	अ	ब	स	द
10	अ	ब	स	द	35	अ	ब	स	द	60	अ	ब	स	द	85	अ	ब	स	द
11	अ	ब	स	द	36	अ	ब	स	द	61	अ	ब	स	द	86	अ	ब	स	द
12	अ	ब	स	द	37	अ	ब	स	द	62	अ	ब	स	द	87	अ	ब	स	द
13	अ	ब	स	द	38	अ	ब	स	द	63	अ	ब	स	द	88	अ	ब	स	द
14	अ	ब	स	द	39	अ	ब	स	द	64	अ	ब	स	द	89	अ	ब	स	द
15	अ	ब	स	द	40	अ	ब	स	द	65	अ	ब	स	द	90	अ	ब	स	द
16	अ	ब	स	द	41	अ	ब	स	द	66	अ	ब	स	द	91	अ	ब	स	द
17	अ	ब	स	द	42	अ	ब	स	द	67	अ	ब	स	द	92	अ	ब	स	द
18	अ	ब	स	द	43	अ	ब	स	द	68	अ	ब	स	द	93	अ	ब	स	द
19	अ	ब	स	द	44	अ	ब	स	द	69	अ	ब	स	द	94	अ	ब	स	द
20	अ	ब	स	द	45	अ	ब	स	द	70	अ	ब	स	द	95	अ	ब	स	द
21	अ	ब	स	द	46	अ	ब	स	द	71	अ	ब	स	द	96	अ	ब	स	द
22	अ	ब	स	द	47	अ	ब	स	द	72	अ	ब	स	द	97	अ	ब	स	द
23	अ	ब	स	द	48	अ	ब	स	द	73	अ	ब	स	द	98	अ	ब	स	द
24	अ	ब	स	द	49	अ	ब	स	द	74	अ	ब	स	द	99	अ	ब	स	द
25	अ	ब	स	द	50	अ	ब	स	द	75	अ	ब	स	द	100	अ	ब	स	द

NOTE : Mark the circle for above mentioned questions 1 to 100 only.

नोट : उपर्युक्त प्रश्नों के लिए 1 से 100 तक गोलों को चिह्नित करें।

SLBSRSV

परिशिष्ट ख (ii)

शिक्षाचार्यआदर्शप्रश्नपत्रम्

शिक्षाचार्य-आदर्शप्रश्नपत्रम्/Sample Question paper

शिक्षाचार्यस्य छात्रेण लेखितव्यम्

नाम

Name

अनुक्रमाङ्कः/Roll No.

पुस्तिकासंख्या/BookletS.No.

समयः सार्द्धघण्टाद्वयम्

Time: 2.00 Hours

प्रश्नाङ्कः 100 / Questions- 100

सम्पूर्णाङ्कः 200

Maximum Marks 200

अवधेयम्-

1. प्रश्नपत्रस्य पुस्तिकायाः क्रमसंख्या निर्दिष्टस्थाने लेखनीया।
2. छात्रस्य यः अनुक्रमाङ्कः प्रवेशपत्रे अस्ति, स एव उत्तरपत्रे लेखनीयः।
3. प्रतिप्रश्नम् उत्तराणां चत्वारः विकल्पाः सन्ति। तेषु श्रेष्ठः विकल्पः एव चयनीयः, (●) इति चिह्नेन च उत्तरपत्रे (OMR Sheet) अङ्कयितव्यः।
4. परीक्षासमयावधिः दशवादनतः द्वादशवादनपर्यन्तम् विद्यते (10:00-12:00)

प्रथमः भागः- 'क' खण्डः

संस्कृतभाषादक्षता 50 अङ्काः (सर्वे प्रश्नाः अङ्कद्वय परिमिताः)

1. एतद् गुणसन्धेः उदाहरणम्-
(अ) गङ्गौघः (ब) प्रेजते
(स) उपेन्द्रः (द) श्रीशः
2. 'मातः' इति पदं 'मातृ' शब्दस्य-
(अ) पंचमी-एकवचनम् (ब) षष्ठी-एकवचनम्
(स) प्रथमा-एकवचनम् (द) सम्बोधन-एकवचनम्
3. रेखाङ्कितपदस्य शुद्धपदपरिचयं चिनुत-
त्रिंशतः बालकानां गृहे सर्वे संस्कृतं वदन्ति। अत्र 'त्रिंशत्' पदस्य-
(अ) षष्ठी-एकवचनम् (ब) षष्ठीबहुवचनम्
(स) पञ्चमी-एकवचनम् (द) द्वितीयाबहुवचनम्
4. रेखाङ्कितपदस्य शुद्धं पदपरिचयं चिनुत-
भवतः नाम किम् ? अत्र 'भवतः' पदस्य-

- (अ) पञ्चमी-एकवचनम् (ब) द्वितीयाबहुवचनम्
 (स) षष्ठी-एकवचनम् (द) षष्ठीबहुवचनम्
5. चिन्त् + तुमुन् = ?
 (अ) चिन्तितम् (ब) चिन्तितुम्
 (स) चिन्तयितुम् (द) चिन्तयितुमुन्

एतादृशपञ्चविंशतिः प्रश्नाः।

प्रथमः भागः- 'ख' खण्डः

शिक्षामनोविज्ञानम् - 50 अङ्काः

- शिक्षामनोविज्ञानं किमस्ति?
 (क) छात्राणां प्रशिक्षणम् (ख) आत्मनः ज्ञानम्
 (ग) मनसः ज्ञानम् (घ) छात्राणां शैक्षिकव्यवहाराध्ययनम्
- अधिगमविषये अशुद्धकथनं चिनुत-
 (क) अधिगमे व्यवहाराणां पुनर्घटनम् भवति। (ख) अधिगमे व्यवहाराणां परिवर्तनं भवति।
 (ग) अधिगमः नवीनप्रक्रियायाः सम्पुष्टिः वर्तते। (घ) अधिगमः किशोरावस्थापर्यन्तम् एव वर्तते।
- उद्दीपन-अनुक्रियासिद्धान्तस्य प्रमुखप्रवर्तकः कः?
 (क) थार्नडाइक (ख) गेस्टाल्ट
 (ग) पावलव (घ) कोल्हर
- अभिप्रेरणायाः प्रमुखः आधारः न वर्तते-
 (क) वातावरणम् (ख) भयम्
 (ग) रुचिः (घ) प्रेरकः
- बुद्धेः बहुकारकसिद्धान्तस्य प्रवर्तकः (Multi Factor Theory) अस्ति-
 (क) थार्नडाइक (ख) स्पीयरमैन
 (ग) फ्रॉयड (घ) थर्सटन

एतादृशपञ्चविंशतिः प्रश्नाः।

प्रथमः भागः- 'ग' खण्डः

शिक्षा एवं शिक्षणसम्बद्धसामान्यज्ञानम् 50 अङ्काः

- विश्वविद्यालयानां श्रेणीनिर्धारणं करोति-
 (क) राष्ट्रियमूल्याङ्कनप्रत्यायनपरिषद् (ख) राष्ट्रिय-शिक्षकशिक्षा-परिषद्
 (ग) मण्डलीय-शिक्षाप्रशिक्षण-संस्थानम् (घ) राष्ट्रिय-शैक्षिक-अनुसन्धान एवं प्रशिक्षण-परिषद्
- राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानस्य स्थापना स्वायत्तसङ्घटनरूपेण कदा जाता?
 (क) 1970 तमे वर्षे (ख) 2002 तमे वर्षे (ग) 1965 तमे वर्षे (घ) 1956 तमे वर्षे
- भारतीयसंविधाने मौलिककर्तव्यानाम् उल्लेखः कस्यां धारायाम् अस्ति?
 (क) 50 तमायाम् (ख) चत्वारिंशत् (ब) इति धारायाम्
 (ग) 52 तमायाम् (घ) एकपञ्चाशत् (अ) इति धारायाम्
- एषः जनः भारतस्य नागरिकः भवितुं न शक्नोति-
 (क) तस्य देशस्य नागरिकः यः भारतीयजनाय नागरिकरूपेण मान्यताप्रदानं न करोति।
 (ख) विदेशे जातः बालकः यस्य पितरौ भारतीयौ स्तः।
 (ग) संविधाननिर्माणसमये यः भारते जातः।
 (घ) यः संविधानस्य अष्टमसूच्यां परिगणितभाषासु एकां भाषां जानाति
- राष्ट्रियपाठ्यक्रमरूपरेखायाः प्रथमः आलेखः कस्मिन् वर्षे प्रकाशितः
 (क) 2000 तमे वर्षे (ख) 1988 तमे वर्षे
 (ग) 1986 तमे वर्षे (घ) 2002 तमे वर्षे एतादृशपञ्चविंशतिः प्रश्नाः।

प्रथमः भागः-‘घ’ खण्डः

संस्कृतशिक्षणम् 50 अङ्काः

1. ‘शिक्षा’ वेदस्य किम् अङ्गम् अस्ति ?
 (क) मुखम् (ख) घ्राणम् (ग) नयनम् (घ) श्रोत्रम्
2. एषा शिक्षायाः परिभाषा नास्ति-
 (क) शिक्षयन्ते वर्णाः शिक्षयते वर्णोच्चारणविधिर्यया सा शिक्षा।
 (ख) शिक्षा स्वरवर्णोच्चारणोपदेशकं शास्त्रम्।
 (ग) स्वरवर्णाद्युच्चारणप्रकारो यत्र शिक्षयते सा शिक्षा।
 (घ) आचार्याः सममिच्छन्ति पदच्छेदन्तु पण्डिताः
3. संस्कृतशिक्षणे संरचनोपागमस्य एष दोषः भवति-
 (क) संरचनोपागमस्य आरम्भः वाक्येन भवति। (ख) अत्र व्याकरणनियमानाम् उपेक्षा भवति।
 (ग) एषः उपागमः प्रश्नोत्तराधारितः भवति। (घ) भाषायाः स्वाभाविकता नश्यति।
4. एतत् लिखिताभिव्यक्तेः क्षेत्रं नास्ति-
 (क) संवादलेखनम् (ख) पत्रलेखनम् (ग) वार्तालापः (घ) चित्रवर्णनम्
5. पाठ्यपुस्तकविषये एतत् कथनं न समीचीनम्-
 (क) पाठ्यपुस्तकं शिक्षकस्य सहायकसामग्री वर्तते।
 (ख) संस्कृतपाठ्यपुस्तके आधुनिकविषयाणामपि समावेशः भवेत्।
 (ग) केन्द्रिकपाठ्यचर्याबिन्दूनां पालनं भवेत्।
 (घ) पाठ्यपुस्तके विविधसंस्कृतग्रन्थांशानां तथैव सङ्कलनं भवेत्।

परिशिष्ट ख (iii)

विद्यावारिधे: आदर्शप्रश्नपत्रम्

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयम्,

(केन्द्रीय विश्वविद्यालयः)

बी-4, कुतुबसांस्थानिकक्षेत्रम्, नवदेहली-110016

विद्यावारिधिप्रवेशपरीक्षा 2021

प्रथमं प्रश्नपत्रम् (सामान्यछात्राणां कृते)

समयः 2:00तः - 4:00 पर्यन्तम्

पूर्णाङ्काः 200

1. परीक्षार्थिनाम _____
2. अनुक्रमसंख्या (यथा प्रवेशपत्रे टङ्कितम्) अङ्केषु _____
अक्षरेषु अनुक्रमसंख्या _____
3. परीक्षा-केन्द्रनाम _____

सूचना

अस्यां परीक्षायां प्रश्नपत्रं एकं भवति। परीक्षा 2:00 वादनतः प्रारभते।

प्राक्-शोध-परीक्षा

प्रश्नपत्रम्

निर्देशाः -प्रत्येकं प्रश्ने प्रदत्तेषु विकल्पेषु योग्यतमस्य विकल्पस्य कृते उत्तरपत्रे निश्चितवृत्तं नीलीकर्तव्यम्। यदि एकाधिकेषु विकल्पेषु चिह्नाङ्कनं कश्चित् परीक्षार्थी करोति तर्हि उत्तरं निरस्तं भवति। तस्मात् सावधानेन पठित्वा उत्तरविकल्पेषु साधूत्तरविनिश्चयपूर्वकम् एव चिह्नाङ्कनं कर्तव्यम्।

“क” खण्डः

अङ्काः 40

संस्कृतवाङ्मयस्य सामान्य परिचयः

सर्वे प्रश्नाः अङ्कद्वय परिमिताः

1. पारस्करगृह्यसूत्रस्य भाषा अस्ति-
(क) बौद्धानाम् (ख) जैनानाम्
(ग) लोकस्य (घ) वेदस्य
2. सूर्यसिद्धान्तः कस्य ग्रन्थः ?
(क) ऋग्वेदस्य (ख) आयुर्वेदस्य
(ग) ज्योतिर्विज्ञानस्य (घ) गणितस्य
3. वराहमिहिरः कस्य शास्त्रस्य प्रणेता ?
(क) श्येनशास्त्रस्य (ख) अश्वशास्त्रस्य
(ग) विमानशास्त्रस्य (घ) ज्योतिषशास्त्रस्य

4. प्रायः पुराणानां सङ्कलनं अभूत्-

(क) चालुक्यवंशकाले

(ख) बुद्धतः प्राक्

(ग) गुप्तवंशस्य काले

(घ) मुगलकाले

“ख” खण्डः

अङ्काः 40

शास्त्राणां ज्ञानम्

1. ऋग्वेदस्य प्रथमः आचार्यः अस्ति-।

(क) पैलः

(ख) वैशम्पायनः

(ग) जैमिनिः

(घ) सुमन्तुः

2. ऋक्प्रातिशाख्यस्य रचयिता कः ?

(क) पाणिनिः

(ख) जैमिनिः

(ग) वररुचिः

(घ) शौनकः

3. चतुर्भिर्यकारैः घटितं छन्दः ?

(क) आर्या

(ख) भुजङ्गप्रयातम्

(ग) इन्द्रवंशा

(घ) इन्द्रवज्रा

4. मन्त्राणां समूहो भवति-।

(क) सूत्रम्

(ख) सन्धिः

(ग) संहिता

(घ) समासः

“ग” खण्डः

अङ्काः 40

प्रयोगिकव्याकरणम्

1. काकपेया (नदी)- अत्र कः समासः ?

(क) अव्ययीभावः

(ख) तत्पुरुषः

(ग) द्वन्द्वः

(घ) बहुव्रीहिः

2. दधि-शब्दस्य प्रथमाबहुवचने किं रूपम् ?

(क) दधिनी

(ख) दधी

(ग) दधीनि

(घ) दधि

3. धारयतेः प्रयोगे उत्तमर्णस्य किं कारकम् ?

(क) कर्ता

(ख) कर्म

(ग) करणम्

(घ) सम्प्रदानम्

4. “अन्तरा” योगे का विभक्तिः ?

(क) द्वितीया

(ख) तृतीया

(ग) चतुर्थी

(घ) षष्ठी

“घ” खण्डः

अङ्काः 40

सामान्यज्ञानम्

1. रामायणस्य अङ्गीरसः वर्तते -
 (क) वीरः (ख) करुणः
 (ग) शान्तः (घ) शृङ्गारः
2. ‘ननमयययुता’ भवति-
 (क) मालिनी (ख) प्रहर्षिणी
 (ग) शिखरिणी (घ) मन्दाक्रान्ता
3. प्रकरणपत्रिका कस्य शास्त्रस्य ग्रन्थः ?
 (क) न्यायस्य (ख) योगस्य
 (ग) वेदान्तस्य (घ) मीमांसायाः
4. प्रियदर्शिकाकारः वर्तते-।
 (क) श्रीहर्षः (ख) सुबन्धुः
 (ग) हर्षवर्धनः (घ) भट्टानारायणः

“ड.” खण्डः

अङ्काः 40

शोध प्रविधिः

1. “शोध” शब्दस्य सिद्धिः केन धातुना भवति?
 (क) शुध् (ख) षुध्
 (ग) सुध् (घ) षद्लृ
2. अनुसंधानस्य मुख्यं प्रयोजनं भवति?
 (क) अर्थप्राप्तिः (ख) यशोलाभ
 (ग) उपाधिलाभः (घ) नूतनतथ्यान्वेषणम्
3. अनुसंधानस्य गुणवत्तायाः परीक्षणं कथं भवति?
 (क) शोधप्रबन्धस्य आकारेण (ख) शोधप्रविधिना
 (ग) अनुसंधानकर्तः अनुभवेन (घ) समस्यायाः वैशिष्ट्येन
4. अनुसंधानार्थं सर्वाधिकमावश्यकं भवति?
 (क) अनुसंधानप्रविधिपरिचयः (ख) अभिरूचिः
 (ग) अनुभवः (घ) शास्त्रबोधः

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयम्,
(केन्द्रीय विश्वविद्यालयः)

बी-4, कुतुबसांस्थानिकक्षेत्रम्, नवदेहली-110016

विद्यावारिधिप्रवेशपरीक्षा 2021

प्रथमं प्रश्नपत्रम् (केवलं शिक्षाशास्त्रच्छात्राणां कृते)

समयः 2:00तः - 4:00 पर्यन्तम्

पूर्णाङ्कः 200

1. परीक्षार्थिनाम _____
2. अनुक्रमसंख्या (यथा प्रवेशपत्रे टङ्कितम्) अङ्केषु _____
अक्षरेषु अनुक्रमसंख्या _____
3. परीक्षा-केन्द्रनाम _____

सूचना

अस्यां परीक्षायां प्रश्नपत्रं एकं भवति। परीक्षा 2:00 वादनतः प्रारभते।

प्राक्-शोध-परीक्षा

प्रश्नपत्रम्

निर्देशाः -प्रत्येकं प्रश्ने प्रदत्तेषु विकल्पेषु योग्यतमस्य विकल्पस्य कृते उत्तरपत्रे निश्चितवृत्तं नीलीकर्तव्यम्। यदि एकाधिकेषु विकल्पेषु चिह्नाङ्कनं कश्चित् परीक्षार्थी करोति तर्हि उत्तरं निरस्तं भवति। तस्मात् सावधानेन पठित्वा उत्तरविकल्पेषु साधुतरविनिश्चयपूर्वकम् एव चिह्नाङ्कनं कर्तव्यम्।

“क” खण्डः

अङ्काः 40

संस्कृतवाङ्मयस्य सामान्य परिचयः

सर्वे प्रश्नाः अङ्कद्वय परिमिताः

1. पारस्करगृह्यसूत्रस्य भाषा अस्ति-
(क) बौद्धानाम् (ख) जैनानाम्
(ग) लोकस्य (घ) वेदस्य
2. सूर्यसिद्धान्तः कस्य ग्रन्थः ?
(क) ऋग्वेदस्य (ख) आयुर्वेदस्य
(ग) ज्योतिर्विज्ञानस्य (घ) गणितस्य
3. वराहमिहिरः कस्य शास्त्रस्य प्रणेता ?
(क) श्येनशास्त्रस्य (ख) अश्वशास्त्रस्य
(ग) विमानशास्त्रस्य (घ) ज्योतिषशास्त्रस्य

“ख” खण्डः

शास्त्रशिक्षणम् (दर्शनम्, व्याकरणम् एवं साहित्य)

1. पद्यशिक्षणविधौ न उपयुक्तः -।

(क) आगमनविधिः	(ख) टीकाविधिः
(ग) व्याख्याविधिः	(घ) खण्डान्वयविधिः
2. व्याख्यानं कतिविधम् भवति ?

(क) द्विविधम्	(ख) चतुर्विधम्
(ग) षड्विधम्	(घ) सप्तविधम्
3. सस्वरवाचनं कस्मिन् शिक्षणे आवश्यकम् ?

(क) व्याकरणशिक्षणे	(ख) पद्यशिक्षणे
(ग) नाटकशिक्षणे	(घ) गद्यशिक्षणे
4. दर्शनशिक्षणे महत्त्वं भवति-।

(क) विषयस्य	(ख) शब्दज्ञानस्य
(ग) क्रियायाः	(घ) अनुभवस्य

“ग” खण्डः

प्रयोगिकव्याकरणम्

1. काकपेया (नदी)- अत्र कः समासः ?

(क) अव्ययीभावः	(ख) तत्पुरुषः
(ग) द्वन्द्वः	(घ) बहुव्रीहिः
2. दधि-शब्दस्य प्रथमाबहुवचने किं रूपम् ?

(क) दधिनी	(ख) दधी
(ग) दधीनि	(घ) दधि
3. धारयतेः प्रयोगे उत्तमर्णस्य किं कारकम् ?

(क) कर्ता	(ख) कर्म
(ग) करणम्	(घ) सम्प्रदानम्
4. “अन्तरा” योगे का विभक्तिः ?

(क) द्वितीया	(ख) तृतीया
(ग) चतुर्थी	(घ) षष्ठी

“घ” खण्डः

अङ्काः 40

शिक्षादर्शनम्, शिक्षामनोविज्ञानम्, भारतीयेतिहासः एवं समस्याञ्च

1. व्यवहारवादस्य प्रवर्तकः कः ?
 (क) किलपेट्रिक (ख) विलियमजेम्स
 (ग) चार्ल्स साण्डर्स पीयर्स (घ) जॉन ड्यूवी
2. शिक्षादर्शनस्य कार्यमस्ति—
 (क) आदर्शत्मकम् (ख) आलोचनात्मकम्
 (ग) परिकल्पनात्मकम् (घ) उपर्युक्तं सर्वम्
3. राष्ट्रीयतायाः प्रमुखं तत्त्वं किम्?
 (क) एकः धर्मः (ख) एका भाषा
 (ग) एका प्रजातिः (घ) संघीयभावः
4. मनोविज्ञानस्य प्रथमशाखा का ?
 (क) मनोविश्लेषणवादः (ख) व्यवहारवादः
 (ग) कार्यवादः (घ) संरचनावादः

“ड.” खण्डः

अङ्काः 40

शैक्षिक शोध प्रविधिः

1. शोध समस्यायाः अति महत्वपूर्णं प्रथम कार्यमस्ति—
 (क) परिकल्पना निर्माणम् (ख) प्रदत्तानां संग्रहणम्
 (ग) समस्यायाः चयनम् (घ) समस्यायाः विश्लेषणम्
2. समस्यायाः उत्पत्तिः कदा भवति—
 (क) यदा आवश्यकतायाः सभिष्टिः न भवति। (ख) यदा मद्रव्यः कार्यं न करोति।
 (ग) यदा नूतन सिद्धांतस्य प्रसंगः भवति। (घ) यदा उपयोगि सिद्धांतः पुरातनं भवति।
3. समस्यायाः प्राप्तेः श्रोतांसि के?
 (क) प्राचीन सिद्धांतः (ख) परस्पर विरोधी अनुभवः
 (ग) पद्धति सम्बन्धित दोषाः (घ) सर्वमपि
4. स्वतंत्र चरः, आश्रितचरः, संगत चराणां स्वरूपं कथं भवति?
 (क) अस्थायी (ख) अपरिवर्तनशीलः
 (ग) स्थायी तथा परिवर्तनशीलः (घ) अस्थायी तथा परिवर्तनशीलः

